

Středoškolská technika 2009
Setkání a prezentace prací
středoškolských studentů na ČVUT

ROCKALL
Ondřej Daněk

Gymnázium, Brno-Řečkovice
Terezy Novákové 2, 621 00 Brno

Odborný konzultant:
RNDr. Petr Daněk, PhD.
(Geografický ústav
Přírodovědecké fakulty
Masarykovy univerzity)

Brno, 2009
Jihomoravský kraj

Prohlašuji tímto, že jsem soutěžní práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Jana Vybírala a že jsem v seznamu literatury uvedl veškerou použitou literaturu a všechny informační zdroje včetně internetu.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů v platném znění.

Ondřej Daněk, v.r.

Poděkování

Děkuji Mgr. Janu Vybíralovi za ochotné vedení práce a RNDr. Petru Daňkovi, PhD. za pomoc při úpravě textu a poskytnutí cenných mapových podkladů. Dále pak Andymu Strangewayovi, který mi dal k dispozici jistě dále použité informace, zaslal několik fotografií přiložených k práci a pomohl mi při ověřování některých údajů. V neposlední řadě patří mé poděkování Dr. Fraseru MacDonaldovi za odbornou spolupráci.

Anotace

Práce je komplexním shrnutím informací o Rockallu, skalisku čnícím z bouřlivých vod Atlantiku asi 450 km západně od skotského pobřeží. Studie pojednává jak o historii tohoto kousku země, tak o geologickém vývoji a charakteristice jeho okolí, podmořské plošiny Rockall Plateau, pod níž byla nalezena potenciální naleziště ropy. Díky tomuto objevu o tuto plošinu vznikl politický spor mezi čtyřmi státy, který tato práce rovněž popisuje a vysvětluje.

Annotation

This study was written in order to gather information about Rockall, a speck of rock towering from the stormy Atlantic approximately 450 km due west from the seashore of Scotland. The work deals with the rock's history on one hand and on the other hand with geological development and characteristics of its surroundings, the submarine Rockall Plateau. Also, it describes the political issue between the four states in the vicinity caused by the discovery of oil under the Plateau.

Obsah

Zkratky a vysvětlivky	4
Úvod	5
1. <i>Rockall Plateau</i> (přírodní podmínky)	6
1.1. Poloha.....	6
1.2. Klima.....	6
1.3. Hydrosféra (mořská voda).....	7
1.4. Biosféra	7
1.5. Geologický vývoj	8
1.6. Geomorfologie	8
1.6.1. Rockall Bank	9
2. <i>Helen's Reef</i> (přírodní podmínky).....	10
2.1. Geologický vývoj	10
2.2. Geomorfologie	10
2.2.1. Rockall.....	11
2.2.2. <i>Hasselwood Rock</i>	13
2.2.3. <i>Helen's Reef</i>	13
3. Rockall (kulturní hledisko).....	14
3.1. Etymologie	14
3.2. Mytologie	15
3.3. Povědomí a rybolov	15
3.4. Historie.....	16
4. Spor o podmořskou plošinu <i>Rockall Plateau</i> (ekonomická sféra).....	22
4.1. Připojení Rockallu ke Spojenému království	22
4.2. Úmluva OSN o pevninském šelfu.....	22
4.3. Tresčí války	23
4.4. Britské nároky v 70. a 80. letech	23
4.5. Vymezení požadavků na plošinu	24
4.6. Úmluva OSN o mořském právu	25
4.7. Greenpeace a ratifikace Úmluvy OSN o mořském právu Spojeným královstvím.....	26
4.8. Jednání.....	26
Závěr.....	27
Zdroje	28
Přílohy	31

Zkratky a vysvětlivky

Zkratky

angl. ... anglicky	NATO ... Severoatlantická aliance
apod. ... a podobně	OSN ... Organizace spojených národů
atd. ... a tak dále	p. m. (m p. m.) ... pod mořem (metrů pod mořem)
Dánsko ... Dánské království	resp. ... respektive
EU ... Evropská unie	Spojené království ... Spojené království Velké Británie a Severního Irska
Island ... Republika Island	SV... severovýchod
JZ ... jihozápad	tzv. ... tak zvaný (-á, -é)
mj. ... mimo jiné	USA ... Spojené státy americké
např. ... například	

Jednotky a míry

Všechny jednotky uvedené ve zdrojích jsou přepočítány na jednotky základní (užívané v České republice). A to v těchto přepočtech:

1 ft (foot = stopa) ... 0,3 m

1 yard (yard) ... 1,1 m

1 fm (fathom = sáh) ... 1,83 m

1 cable (kabel) ... 1/10 nmi ... 185 m

1 mi (mile = míle) ... 1,6 km

1 nm (nautical mile = námořní míle) ... 1,85 km

1 league (stará míle) ... 5,5 km (vzdálenost, kterou ujde člověk za hodinu chůze)

Dále se v textu vyskytuje jednotka Ma (Megaannum), což je jeden milion let (tedy před 1 000 000 let).

Překlady

Kromě českého překladu uvádím většinou pro pochopení také původní název (v závorce, kurzívou) pro správnou interpretaci (zejména u právních názvů). Některé geografické pojmy:

Bank ... lavice

Basin ... kotlina (podmořská)

Plateau ... plošina

Ridge ... hřbet

Through ... proláklina

Odkazy

Odkaz na jinou kapitolu je uveden v hranatých závorkách, v nichž se nachází její číslo (např. [viz kapitola 2.1] znamená, že uváděné informace jistým způsobem vychází (nebo jsou upřesněny) z kapitoly 2.1.). V případě odkazu na přílohu je v hranatých závorkách uvedeno pořadové číslo přílohy.

Používání písma *italic* (kurzíva)

Kurzívou jsou vypsány všechny konkrétní názvy netýkající se přímo kapitoly, v níž se nachází. Je-li tedy kurzíva použita v názvu kapitoly, tento název uváděný dále v kapitole již kurzívou vypsán není. Kurzívou jsou dále názvy latinské a původní.

Úvod

Rockall. Málokomu se při přečtení tohoto slova vybaví jakákoliv asociace, a málokdo tuší, co to Rockall je. Nebo z tohoto předpokladu alespoň vycházím při své práci, za jejíž cíl jsem si stanovil seznámit s problematikou kohokoliv, kdo by projevil zájem. Informací o Rockallu je totiž velice málo, v češtině nanejvýš pár odstavců. V angličtině je jich sice více, nicméně i zde chybí jakýkoliv komplexní přehled shrnující informace o Rockallu (ve větším rozsahu). A na tomto faktu svou práci zakládám – chci vytvořit (první) ucelenou sbírku informací v co největším rozsahu, v níž bych uvedl všechny seriózní informace zaobírající se tématem; která by byla systematicky a pokud možno pochopitelně řazena; a kterou dám – jako výstup – k dispozici široké veřejnosti (s předpokládaným okruhem zájemců spíše mezi veřejností odbornou). Domnívám se totiž, že referovaná věc je velice zajímavá a netradiční hned v několika aspektech, jež by bylo možno využít jako například výukový materiál pro vysoké školy. Práci předkládám v českém a anglickém vyhotovení a hodlám ji dát k dispozici na internetu.

Ze začátku práce uvedu čtenáře do tématu, aby měl základní přehled o tom, co to Rockall je, a mohl tak lépe pochopit dále uváděné informace. Za tímto úvodem následuje stať, samotná práce, kterou jsem rozdělil do tří částí: kapitoly 1. a 2. (oddělené jenom pro přehlednost) se zabývají Rockallem a jeho okolím z hlediska fyzicko-geografického (geologie, geomorfologie, hydrosféra, biosféra atd.); kapitola 3. se zabývá sférou sociologickou neboli kulturní (tedy působení člověka na Rockallu, převážně historie) a v kapitole 4. pojednávám o rozložení (vznikajícího i vzniknuvšího) vlivu států, tedy z hlediska ekonomického. V závěru práce shrnu a poté již následuje seznam příloh a soupis zdrojů. Nuže, Rockall:

Rockall je neobydlené skalisko o průměru základny zhruba 25 m vyčnívající nad hladinu Atlantického oceánu do výšky okolo 20 m. Je to vrcholek vyhaslé sopky, který se nachází circa 300 km na západ od nejbližší souše – Svaté Kildy (*Saint Kilda*), souostroví ležícího několik desítek kilometrů západně od skotské pevniny. Je to jednolitý skalní masív bez jakéhokoliv zdroje sladké vody nebo půdy. Jediní, dočasní obyvatelé ostrova jsou mořští ptáci, kteří skálu využívají jako útočiště a místo k odpočinku. Je neustále omílán vodou, vlny (obzvláště v zimním období) dosahují mnohdy vyšších rozměrů než ostrov sám. [viz obr. 1-6]

Rockall je jedním z vrcholů podmořského útesu zvaného Helen's Reef (vyhaslá sopka), jediným neustále vyčnívajícím nad hladinu. Tato podmořská hora vybíhá ze šelfu *Rockall Bank* (území s hloubkou menší než 200m), který je oddělen jak od evropského pevninského šelfu, tak od šelfu Faerských ostrovů. *Rockall Bank* je součástí *Rockall Plateau*, vyvýšené podmořské plošiny (méně než 1500 m p. m.), oddělené od Evropy proláklinou *Rockall Through*, jejíž hloubka dosahuje až 3000 m.

1. *Rockall Plateau* (přírodní podmínky)

Rockall Plateau je podmořská plošina nacházející se zhruba ve třetině vzdálenosti od Evropy k Severní Americe. Z oceánského dna se zdvihá do výšky nad 1500 metrů p. m. Sestává mj. z několika výše položených plošin (např. *Rockall Bank* se nachází nad 220 m p.m.).

1.1. Poloha

Rockall Plateau se rozprostírá zhruba v polovině vzdálenosti (východ – západ) mezi Velkou Británií a Středoatlantským hřbetem (předěl mezi Severoamerickou a Euroasijskou litosférickou deskou). Má rozlohu zhruba 450×600 km. Od pevninského šelfu Evropy je oddělen tzv. příkopem *Rockall Through*, jenž dosahuje hloubky kolem 3000 m a šířky (příčně, v pohledu východ-západ) 200 až 250 km.

Rockall Through je podlouhlá plošinovitá proláklina orientovaná od SV na JZ. Na SV začíná tzv. hřbetem *Wyville-Thomson Ridge*, který ji odděluje od Faerské lavice. Od hřbetu *Wyville-Thomson* dno prolákliny klesá ze zhruba 1000 m směrem na jihozápad do hloubky až 4000 m. Na západ od Irska (poblíž *Porcupine Bank* – tedy v *Porcupine Abyssal Plain*) se tato proláklina spojuje se dnem Atlantického oceánu.

Předěl mezi Rockall Plateau a *Rockall Through* je poměrně prudký – hřbet *Feni Ridge*. Z jihu a západu je plošina obklopena Atlantickým oceánským dnem, do něhož postupně přechází, na severu je podmořskou sníženinou spojena s Faerskou lavicí (*Faeroe Bank*). Díky tomu jsou někdy tyto dvě plošiny označovány jako *Faeroe-Rockall Plateau*. (Stroker, 1998) [viz obr. 7]

1.2. Klima

Oblast kolem Rockallu (obzvláště *Rockall Bank*) je mezi rybáři známá pověstně špatným počasím a jeho prudkými změnami. (Blacker, 1982) Pravděpodobnost jasného nebe je v průběhu roku pouze 10%, zatímco pravděpodobnost nebe zataženého se pohybuje mezi 70 a 80%.

Srážky jsou zde poměrně vysoké – průměrně 1150 mm za rok. Nejvyšší jsou v zimních měsících a srpnu. Ve stejných obdobích dosahuje maxima i rychlost větru, která se v průběhu roku pohybuje mezi 7 a 11 m/s. Vítr proudí většinou směrem z Atlantiku, na jaře hlavně z jihojihozápadu, v létě nejvíce z jihozápadu a na podzim a v zimě spíše ze západu.

Vlhkost vzduchu se zde pohybuje v hodnotách okolo 80%, jeho teplota při povrchu vody mezi 6°C a 12°C v průběhu roku. Denní výkyvy teploty vzduchu jsou v hranicích 6°. Voda má při povrchu teplotu mezi 9°C a 13°C, její denní výkyvy se pohybují v rámci 5°. S narůstající hloubkou teplota vody klesá: ve 200 m pod hladinou je ustálená na 9°C, v 1000 m p. m. na 6°C. (Atlas okeanov, 1977) Oceánské klima v oblasti, které je způsobeno naprostým obklopením Rockallu Atlantikem, je částečně ovlivněno Golským proudem. Ten se na JZ svahu plošiny Rockall Plateau rozděluje na část směřující k Severní Americe a na část směřující dále na SV k Evropě. (Atlas okeanov, 1977) [viz obr. 8-9]

1.3. Hydrosféra (mořská voda)

Voda v okolí Rockall Plateau se skládá z několika složek různého původu. Nejdůležitější součástí hlubinných vod je studená (-0,5°C) hlubinná voda z Norského moře proudící jihozápadním směrem. Vstupuje do *Rockall Through* ze severu přes západní část *Wyville-Thomson Ridge*, a proudí rychlostí mezi 40 a 100 cm/s. V *Rockall Through* se ve středních hloubkách mísí s atlantickou vodou a vodou z Labradorského moře; při sestupu do větších hloubek na jih se stáčí na západ kolem Rockall Plateau (posléze proudí na sever podél *Hatton Bank*). Na jihozápadě *Rockall Through* byla naměřena rychlost 27 až 39 cm/s (jihozápadním směrem), zatímco na západním kraji lavice *Hatton Bank* se proudy pohybují rychlostí mezi 12 a 23 cm/s, severním směrem. (Stroker, 1998) [viz obr. 11]

Na rozdíl od hlubinných vod, jež proudí přes proláklinu *Rockall Throug* na jih a stáčí se po směru hodinových ručiček kolem celé plošiny Rockall Plateau, povrchové vody (do 600 m) jí proudí od jihu na sever a stáčí se kolem *Rockall Bank* proti směru hodinových ručiček. Po západním okraji *Rockall Bank* tedy proudí jižním směrem, zhruba v polovině cesty se však opět stáčí na západ a podél východního okraje *Hatton Bank* proudí severním směrem, takže proudí kolem *Hatton-Rockall Basin*, a to po směru hodinových ručiček. V hloubce mezi 800 a 1200 m je patrné jádro proudu z Gibraltarské zátoky. (Blacker, 1982) [viz obr. 10-12]

1.4. Biosféra

Rockall Through je oblastí s jednou z nejvyšších biodiverzit oceánského dna na světě, dokonce vyšší, než korálové útesy (v 5 m³ bylo např. nalezeno 325 druhů červů). (server Fat Badgers) Rockall Plateau v tomto ohledu poněkud zaostává. Například korál se zde ovšem vyskytuje (*Lophelia Pertusa*). (Blacker, 1982) [viz obr. 19]

Již odedávna do této oblasti jezdili rybáři na lov ryb. V oblasti lavice *Rockall Bank* a jejích svahů jich bylo zaznamenáno více než 80 druhů. Zvířena mělčích částí (tzn. 50 – 100 sáhů - *Rockall Bank*) je prakticky stejná jako zvířena vod stejné hloubky na západ od Hebrid: nejběžnějšími rybami jsou treska, sled' nebo mník. Rozloha oblasti, v níž se loví tyto ryby (pomocí vlečné sítě – trauleru; hloubka méně než 200m, bez skal) je zhruba 10 000 km². (Blacker, 1982)

Předpokládá se, že pod celou plošinou Rockall Plateau se nachází bohatá naleziště ropy, jak předpovědělo mnoho výzkumů od 70. let. V současné době se jich zatím nevyužívá. Avšak kvůli tomu, kdo by je v budoucnu mohl těžit, vznikl spor mezi čtyřmi státy kolem plošiny (Spojené království, Irsko, Dánsko, Island) [viz kapitola 4].

1.5. Geologický vývoj

V době před zhruba 100 miliony let, začátkem křídy, kdy byl někdejší superkontinent Laurasie v rozkladu, a od Evropy se oddělovala Severní Amerika, se mezi Grónskem a Britskými ostrovy (tedy mezi útvary, které se v těchto místech nacházely) začal vytvářet nový oceán – dnešní Atlantik. Rockall Plateau byla v té době, nejspíš jako souš, součástí Grónského masívu. Od toho se odtrhla až při dalším období horotvorných pohybů před 60 miliony let. (Moore, 1997) [viz obr. 13-14]

Podle různých indicií, jako například viditelné známky ledovcového působení na povrchu plošiny nebo důsledky eroze (nejen vodní; údolí, hory, ...), se vědci domnívají, že plošina Rockall Plateau se na konci druhohor nacházela mezi tehdejší Evropou a Grónskem jako mikrokontinent, tedy souš uprostřed Atlantiku. [viz obr. 14] Alespoň nejvyšší části této plošiny se v této době prokazatelně vyvíjely v suchozemských podmínkách. Například na lavici *George Bligh Bank* jsou podle posledních průzkumů oceánského dna jasně zřetelná údolí o hloubce 50 -75 m, šířce mezi 1 a 1,5 kilometrem a o délce 2 – 12 km. (Jacobs, 2007)

Zároveň s oddělováním těchto kontinentů se však Rockall Plateau snižovala (vlivem oddalování litosférických desek), až se dostala pod hladinu oceánu (na rozdíl například od Grónska, které bylo vyzdvihnuto). Postupně klesla až na dnešní úroveň. Usazování sedimentů na oceánském dně probíhá od eocénu až doposud.

Tyto domněnky také potvrzují úkazy jako například shoda čedičů lávy na JZ Rockall Plateau a na východě Grónska. (Macdougall, 1988; Ellis, 1992)

1.6. Geomorfologie

Rockall Plateau sestává z centrální plošiny *Hatton-Rockall Basin*, jejíž hloubka je nižší než 1500 m, a která se, stejně jako *Rockall Through*, svažuje jihozápadním směrem. Tato plošina je obklopena několika většinou výše položenými lavicemi.

Na východ přechází *Hatton-Rockall Basin* do *Rockall Bank*, nejvýše položené části Rockall Plateau, která je z východu (tedy okraje plošiny) obstoupena *Rockall Through*. Přechod mezi *Rockall Bank* a *Rockall Through* je poměrně prudký a zbrzděný hřbetem *Feni Ridge*, který se táhne po východní hranici *Rockall Bank* v délce 700 km. Z jihu přechází *Hatton-Rockall Basin* postupně do dna okolního Atlantického oceánu. Zde jsou okrajové lavice nazvané podle Tolkienovy vymyšlené říše Středozem – např. *Lorien Bank*, *Fangorn Bank*, *Edoras Bank*, apod.

Na západ od *Hatton-Rockall Basin* se rozprostírá *Hatton Bank*, druhá výše položená lavice z Rockall Plateau. Tato lavice poté dále na západ poměrně mírně přechází do dna severního Atlantiku. Ze SV je Rockall Plateau ohraničena lavicí *George Bligh Bank* (700 – 900 m p. m.). Ta již nevybíhá přímo z *Hatton-Rockall Basin* a za ní dále na SV Rockall Plateau pozvolna prostupuje k Faerské lavici. Plošinu Rockall Plateau severně od *George Bligh Bank* ukončuje proláklina o hloubce kolem 1000 m a odděluje ji tak od dalších lavic ležících více na severu (např. *Lousy Bank* nebo *Bill Bailey's Bank*). Tato proláklina zároveň spojuje *Rockall Through* a *Iceland Basin* (což je dno Atlantického oceánu jižně od Islandu a severozápadně od Rockall Plateau). (Stroker, 1998)

[rozdělení Rockall Plateau je patrné na obr. 14]

1.6.1. *Rockall Bank*

Rockall Bank se rozprostírá v ploše do 50 km na sever a 150 km na jihojihozápad od Rockallu samotného. Ten se nachází 40 km od východního okraje této lavice. V nejširším místě má Rockall Bank necelých 100 km. Je nejvýše položenou lavicí z plošiny Rockall Plateau, nachází se východně od centrální plošiny *Hatton-Rockall Basin*. Její hloubka se pohybuje okolo 200 m p. m., čímž se řadí mezi šelfy. Na SV okraji lavice z ní vybíhá podmořská hora *Helen's Reef* [viz kapitola 3], jejíž vrcholek – Rockall – je jediným výběžkem z Rockall Plateau (tím i Rockall Bank), vyčnívajícím nad hladinu.

Kromě *Helen's Reef* je nejvýše položenou částí lavice Rockall Bank (a zároveň Rockall Plateau) tzv. *Bryony Bank*, nacházející se zhruba 65 km jihozápadně od Rockallu. Její nejnižší hloubka je 102 m. Dále na jihojihozápad od Rockall Bank (asi 200 km od Rockallu) se nachází Lavice britské královny (*Empress of Britain Bank*), která dosahuje až 146 m p. m.

Na dně této lavice se nachází převážně vápenitý písek (původem z kolonií chladnovodního útesotvorného korálu *Lophelia Pertusa*). Místy se zde vyskytují čedičové kameny. (Blacker, 1982) [viz obr. 15-19]

2. *Helen's Reef* (přírodní podmínky)

Helen's Reef je podmořský útes vybíhající z *Rockall Bank* na jejím severovýchodním okraji až nad hladinu Atlantického oceánu [jeho vrcholy jsou popsány v kapitole 2.2]. Původem je vyvřelý, skládá se především z žuly, jsou zde také čedičové části. Jeden, částečně oddělený výběžek této hory, *Helen's Reef* (jméno tohoto výběžku je stejné jako jméno celého podmořského útesu – *Helen's Reef* je jedním z vrcholů *Helen's Reef*), je však složen mj. z diabasu (odrůda gabra). Předpokládá se, že tento výběžek je zhruba o 10 milionů let starší než ostatní hora. (Stroker, 1998)

Útes získal název podle ztroskotání brigantiny *Helen* z roku 1824. Tato loď najela na jeden z vrcholů *Helen's Reef*, *Hasselwood Rock*.

2.1. Geologický vývoj

Helen's Reef je vyvrásněná hora vyvřelého původu, v současné době téměř celá zaplavená, která však nejspíše vznikala nad hladinou oceánu, tedy za suchozemských podmínek. A to když se *Rockall Plateau* ještě vyskytovala nad úrovní moře jako mikrokontinent [viz kapitola 1.5]. Předpokládá se, že tato sopka vznikla asi před 50 miliony let (v období křídy) [viz kapitola 2.2.3]. Příčinou sopečné aktivity byl pohyb Euroasijské a Severoamerické litosférické desky, mezi nimiž vznikl třením velký tlak, čímž došlo k úniku magmatu. Ten dal vzniknout sopce *Helen's Reef*. (Stroker, 1998; Moores, 1997)

Posléze se však obě desky začaly opět oddalovat (dnes se tato rychlost udává v centimetrech za rok), což mělo za následek, že se původně sopka *Helen's Reef* dostala mimo tento zlom, a stala se nečinnou (dnes je považována za vyhaslou). Stejný pohyb nejspíš způsobil téměř kompletní potopení tohoto vulkánu. (Moores, 1997)

2.2. Geomorfologie

Rockall je nejvyšším vrcholem dříve zmíněné zaplavené sopky, není však jediným. Ze známých vrcholů jsou zde ještě *Hasselwood Rock*, *Helen's Reef* a nejspíš ještě mnohé jiné, žádné z nich však nebyly zdaleka tak popsány jako *Rockall*.

Kolem skály *Rockall*, ležící v nejvyšších místech *Helen's Reef*, je hloubka oceánu velice malá: v těsné blízkosti skaliska jen 35-55 m. Takto malá hloubka zasahuje stovky metrů od *Rockallu*, na severozápadě až 800 m. Podobné mělčiny jsou také několik desítek metrů kolem *Helen's Reef*. (Macintosh, 1946)

2.2.1. Rockall

2.2.1.1. Poloha

Rockall se nachází na souřadnicích 57° 35' 48'' severní šířky a 13° 41' 19'' západní délky. To je 301,4 km na západ od nejbližší souše – neobydleného ostrova Svatá Kilda (*Saint Kilda*), 367 km od nejbližšího sídla *Air an Runair* na ostrově Severní Uist (*North Uist*) v souostroví Vnější Hebridy a 461,5 km od nejbližšího bodu ostrova Velká Británie (*Ardnamunchan Point* ve Skotsku). To je současně 424 km severozápadně od nejbližšího bodu *Bloody Foreland* kraje *Donegal* v Irsku. [viz obr. 6]

Podle výnosu britského parlamentu - *The Island of Rockall Act* [viz kapitoly 3.4/1972 a 4] je Rockall administrativně částí ostrova Harris. Ten je součástí skotského hrabství Inverness (*Isle of Harris, Inverness-shire*). Tím je formálně připojen ke Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku.

2.2.1.2. Biosféra

První snahy o poznání a popsání života na Rockallu se datují již do počátku 19. století. Nejdetailnější a nejkonkrétnější popis však pochází od přírodovědce Jamese Fishera, který byl na ostrově r. 1955 jako jeden ze čtyř mužů formálně ustanovujících Rockall jako součást Spojeného království.

Vzhledem k velikosti a krajně nepříznivým přírodním podmínkám je na Rockallu poměrně bohaté zastoupení živočichů: motolice (*Trematode*), plážovka (*Littorina rudis*), různonožec (*Hyale nilsoni*), vířník (*Rotifer*), roztoči (*Hyadesia fusca*, *Ameronothrus*). (Heines) Z ptactva zde byly spatřeny druhy jako buňák lední (*Fulmarus glaciaris*), terej bílý (*Sula bassana*), racek atlantický (*Larus atricilla*) nebo alkoun (*Plotus*), kteří skálu používají pro odpočinek na své cestě přes Atlantik. Terej a alkoun byli také spatřeni, jak se zde pokouší na svět přivést mladé. (Goudman, 2006) [viz obr. 2-5]

Podél hladiny se táhne vrstva mořských řas (většinou hnědých) *Alaria esculenta*, na vodu méně náročné druhy se pak místy táhnou až k vrcholu. Hnědé řasy jsou pozorovatelné až do třetiny výšky, zhruba kolem poloviny výšky ostrova se nachází skupinky řas modro-zelených, nad nimiž se vyskytuje řasa oranžovo-hnědá. (Holland, 1975)

2.2.1.3. Geologie

První vzorky minerálů a hornin byly sbírány v průběhu 19. století, ale první detailní petrologické a chemické popisy byly provedeny J. W. Juddem v roce 1897 a H. S. Washingtonem v roce 1914. Geologický vývoj ostrova vysvětlil P. A. Sabine roku 1960, na kterého navázal R. K. Harrison, který čerpal poznatky z expedic v letech 1971 a 1972.

Rockall je jedním ze dvou míst Britské třetihorní sopečné oblasti (*British Tertiary Volcanic Province*), kde se vyskytuje alkalická žula. Objevují se zde neobvyklé minerály jako elpidit, leukofosfid nebo Ba-Zr minerál zvaný bazirit. Ten zde byl objeven při výpravě roku 1975, jeho chemický vzorec je $BaZrSi_3O_9$. (Ellis, 1992)

Rockall je složen z mírně hrubozrné alkalické žuly s relativně větším obsahem sodíku a draslíku. Místy je žula jemnější (prealkalická žula a xenolit) a tmavší (aegirin, riebeckit). Zastoupení minerálů v žule na Rockallu je následující: 22% křemen, 53% živec, 23% železo-

hořčíkové minerály a 2% další. Část žuly s nejvyšším obsahem železo-hořčíkových minerálů (68%) byla nazvána jako rockallit (nebo také rockellit). Tato hornina se jinde na světě prakticky nevyskytuje (velice podobná hornina byla nalezena pouze na Madagaskaru - fasibilikit). V mase žuly se vyskytují dutiny obložené variantami minerálů jako elpidit, leukofosfid nebo bazirit (zmíněný výše). V elpiditu a apatitu může být začleněn monazit. (Ellis, 1992)

Vznik této žuly byl datován do období circa před 52 milióny let (Ellis, 1992). Moores (1997) uvádí stáří horniny 60 ± 10 Ma [viz kapitola 1.5]. Žula mohla vzniknout jako podpovrchová tavenina na pokraji většího erupčního pole v době ústupu magmatických výlevů. Je srovnatelná s žulou na některých ostrovech Skotska a na východním pobřeží Grónska.

Povrch skalního masívu výše nad obvyklou úrovní hladiny je pokryt guánem (jehož zdrojem jsou ptačí exkrementy), které se zde ukládalo v dlouhém časovém úseku, kdy bylo skalisko využíváno jako útočiště ptáků [viz kapitola 2.2.1.2]. Výrazně bílá vrstva ztuhlého guána má většinou tloušťku kolem 1 mm, místy je však silnější, jinde naopak chybí. Zdá se však, že guána postupně ubývá. Pravděpodobnou příčinou tohoto jevu je to, že Rockall byl vrcholkem většího ostrova a ptactva zde bylo podstatně více než dnes, takže se tvořila mohutnější vrstva. Současný počet ptáků neumožňuje obnovu guána. I přesto však tato krusta stále podstatnou měrou chrání skálu před erozí. (Holland, 1975) [vrstva guána je patrná na obr. 4-5]

O Rockallu je známo, že se v okruhu 3 až 5 km kolem něj (zvláště na sever a severovýchod) vyskytují magnetické vlny, které narušují magnetické působení obou světových pólů, a je proto těžké určit přesnou orientaci skály vůči světovým magnetickým pólům. Macintosh (1946) uvádí působnost těchto vln až 10 mil. Za tyto anomálie je nejspíše zodpovědný minerál troktolit, nacházející se v geologické stavbě Helen's Reefu. (Holland, 1975; Blacker, 1982)

2.2.1.4. Geomorfologie

Samotné skalisko má přibližně tvar jehlanu. Východní strana dosahuje při hladině délky 31 m a je téměř svislá, stejně tak jako severní strana, dlouhá při hladině 25 m. Obě spolu svírají téměř pravý úhel. Jihozápadní strana je již poněkud pozvolnější (se sklonem okolo 45°) a u mořské hladiny má tvar oblouku, čímž propojuje obě již zmíněné strany. Celková rozloha (základny) skaliska je pouhých 624 m^2 . Necelých pět metrů pod vrcholem se nachází tzv. *Hall's Ledge* (Hallova římsa, nazvaná r. 1955 podle objevitele ostrova). Má rozměry 3,5 m krát 1,3 m a je téměř vodorovná. (Holland, 1975) [tento popis je patrný z obr. 1-5]

Výška skaliska, počítaná od hladiny moře, se dá přesně určit jen velice stěží, respektive vůbec, neboť i za klidného počasí hladina kolísá v rozmezí metrů. Původní výška byla udávána kolem 21,4 m (70 stop; rozdíly podle různých měření). V říjnu 1971, při odstřelu vrcholu, byla výška redukována na 19,2 m (63 stop). Tím vznikla na vrcholu další malá plošina, na kterou bylo rok po odstřelu připevněno navigační světlo. [viz obr. 26] (Navigační zařízení bylo na vrcholu nejspíše umístěno už roku 1959, to však bylo smeteno nedlouho po jeho instalaci.) Zdrojem energie nového zařízení byly baterie, které musely být dvakrát do roka vyměňovány. (Holland, 1975) Roku 1997, když ostrov dočasně obývali dobrovolníci Greenpeace, připevnili k signalizaci solární panel jako alternativní zdroj vůči bateriím. O rok později pak navigační světlo vyměnili zcela. [viz obr. 34] To však nevydrželo déle než do roku 2005.

2.2.2. *Hasselwood Rock*

Hasselwood Rock je skalisko, jehož půdorys dosahuje méně než poloviny rozlohy Rockallu. Vyčnívá nad hladinu Atlantického oceánu jen do výšky kolem 1 m (za klidného počasí), a to asi 160 m severně od Rockallu. (Blacker, 1982; Holand, 1975; Macintosh, 1946; Blunt, 1868)

2.2.3. *Helen's Reef*

Helen's Reef je zcela potopený vrchol stejnojmenné sopky, nazvaný nejspíše (mylně) podle lodi Helen, ztroskotané r. 1824 na *Hasselwood Rocku*. Je neustále pod hladinou (cca 1,8 m; podle výšky vody), poznat je pouze podle příboje za horšího počasí. Leží zhruba 3,2 km východně od Rockallu. (Blacker, 1982; Holand, 1975; Macintosh, 1946; Blunt, 1868)

Je zajímavé, že na rozdíl od zbytku masívu (podmořské hory Helen's Reef), který se skládá z žuly a čediče, je tento jeho výběžek složen převážně z diabasů. Podobně je také Helen's Reef mnohem starší, jeho vznik se datuje kolem 81 Ma. (Stroker, 1998)

Je pravděpodobné, že 80 až 100 m jižně od Rockallu leží další blíže neurčený podmořský útes. (Holland, 1975) Asi 1100 m jižně a 950 m severně od Rockallu se nachází hřbety s hloubkou nižší než 75 m. Podle britského námořnictva (1974; Blacker, 1982) je mnoho dalších vrcholů v pásu, který se táhne 11 km východně a 14,5 km severoseverovýchodně od ostrova. Šířka tohoto pásu je 130 m a vrcholy dosahují výšky mezi 65 m a 110 m p. m.

3. **Rockall** (kulturní hledisko)

3.1. **Etymologie**

Rockall se poprvé objevuje na portugalské mapě, kde je roku 1550 zmíněn jako „Rochol“ (Holland, 1975). Holland (1975) však tuto zmínku označuje jako „nejistou“. Jistě je ostrov zaznačen na mapě z roku 1606 jako „Rocol“. Další rané formy jeho jména jsou „Rokel“, „Rookol“ nebo „Rokele“. V roce 1698 se objevuje jako „Rokol“. (Holland, 1975; Macintosh, 1946) Obyvatelům Svaté Kildy, ostatních ostrovů Hebrid a snad i části Skotska je znám jako „Rokabarra“ nebo „Rocabarraigh“ (čteno stejně, rozdíl je pouze v zápisu, zda je angl. nebo skotský). (Macintosh, 1946; Martin, 1698)

Norové mají v místech, kde se nachází Rockall, na starých mapách zaznačen *Friesland*. Slovo znamená v norštině písčiny nebo mělčiny, a je určitá pravděpodobnost, že jím opravdu značí Rockall a okolní mělké vody. (Macintosh, 1946; Greenpeace UK)

Smyšlený ostrov *Frislandt* se objevuje také na některých mapách 16. a 17. století, ovšem podstatně severněji než norský *Friesland*; je lokalizován jižně od Islandu nebo jinde na severu Atlantiku a je poměrně rozlehlý. Není příliš pravděpodobné, že by tento ostrov znázorňoval Rockall, i když je možné, že je jeho existencí ovlivněn (spíše má však původ v norském *Frislandu*).

První literární zmínka o Rockallu pochází od Martina Martina, rodáka z Hebrid, který při popisu ostrovů Svaté Kildy v knize *Late Voyage To Saint Kilda* (Pozdní cesta na Svatou Kildu, 1698) uvádí: „... a odtud dále leží Rokol, malá skála šedesát starých mil (tj. zhruba 330 km) na západ od Svaté Kildy; obyvatelé těchto ostrovů ji nazývají Rokabarra; ...“. Ke své knize také přikládá mapu těchto ostrovů, na níž je Rockall zaznačen. Podobné informace uvádí i ve své další knize *A Description of the Western Islands of Scotland – Popis západních skotských ostrovů*, vydané r. 1703 (cesta na Svatou Kildu je jednou z kapitol této knihy). (Martin, 1698)

Původ jména je nezřejmý, předpokládá se však, že pochází z keltského (skotská keltština) slova *Sgeir Rocail*, znamenající něco jako burácející mořská skála. Slovo *Rocail* také může znamenat trhající nebo párající. (server Wikipedia)

Lidový název Rocabarraigh vznikl pravděpodobně ze dvou slov – *roca* z keltského *rocail* (výše) a *barraigh* (*bar-ey*), které je ve staré irštině obvyklou součástí místopisných názvů. (Macintosh, 1946)

Název Rockall byl použit poprvé roku 1811, když byla na skalisko vedena první zaznamenaná výprava, již popisuje Basil Hall. Od té doby je uváděna tato verze názvu. Podle některých teorií název vznikl složením slov *rock* (angl. skála) a *all* ze jména velitele výpravy Halla, jelikož Britové rádi vynechávají znělé „H“. Tyto předpoklady jsou však zřetelně mylné, vzhledem k daleko staršímu původu slova. (Holland, 1975; Macintosh, 1946)

3.2. Mytologie

Podle pověstí je Rockall jediným pozůstatkem po Království brazilském (nikoli současné zemi), které bylo v keltské mytologii Západní zemí věčného mládí. (Goudman, 2006) V některých mapách (16. a 17. století) se však západně od Irska nachází mytický ostrov *Brazil*, a je tedy možné, že jsou tyto dva ostrovy v mytologii původně totožné (tzn. že tyto pověsti přisuzují Rockallu význam ostrova *Brazil*). Ve skutečnosti žádný takový ostrov neexistuje. Dá se předpokládat, že byl spíše tento smyšlený ostrov ovlivněn pověstmi a nejasnou existencí „jakéhosi“ ostrova v oněch končinách Atlantiku (tj. existencí Rockallu). Na mnoha mapách z tohoto období se v oblasti vyskytuje více smyšlených ostrovů (jako ostrovy *Buss* a *Verde*, nebo Ostrov Svatého Brendana [viz kapitola 3.4/530] a mnohé další). [viz obr. 37]

Podle irského bájesloví vznikl Rockall tak, že jeden z irských národních hrdinů Fionn mac Cumhaill urval kus země a hodil jej proti nepříteli. Jenže minul a drn přistál v Irském moři (dnešní *Isle of Man*) a oddělivší se oblázek dopadl tam, kde je dnes Rockall. (McCarthy)

Ve skotské (keltské) mytologii figuruje Rocabarraig jako mytická skála, která se má objevit celkem třikrát, a to naposledy na sklonku všech časů. „*Nuair a thig Rocabarraig ris, is dual gun tèid an Saoghal a sgrios*“ – Až se Rocabarraig vrátí, svět bude nejspíš na pokraji zániku. (Macintosh, 1946) Název Rocabarraig nemusí označovat přímo Rockall, dá se však předpokládat, že vznikl na základě nezřetelných zpráv o něm.

3.3. Povědomí a rybolov

O přítomnosti Rockallu vědí lidé v jeho okolí (tedy na západním pobřeží Skotska a severozápadním pobřeží Irska) již odedávna. O tom svědčí zmínky v mytologiích, stejně tak jako například skutečnost, že již v šestém století měl Rockall navštívit irský mnich svatý Brendan. (Symmons, 1998; Schippeke; Ireland Information Guide)

Od kdy přesně byly vody v okolí Rockallu navštěvovány rybářskými loděmi za účelem rybolovu se neví. Je však jasné, že shetlandští rybáři zde lovili již na počátku devatenáctého století a nizozemští ještě před nimi. Objevitel Basil Hall uvádí, že v době, kdy plul kolem Rockallu (1810), byl v oblasti značně rušný provoz a že byl ostrůvek dobře znám zvláště baltským obchodníkům. Sezónně v těchto vodách rybáři lovili od května do poloviny srpna, pak lodě odplouvaly na letní lov tresek k Islandu. Vrcholu dosáhlo ruční rybaření v oblasti Rockall Bank okolo roku 1870. (Blacker, 1982)

Původní plachetnice s vlečnými sítěmi – traulery – od začátku dvacátého století postupně střídaly parou poháněné lodě. První dva parníky tudy propluly roku 1889. Na konci devatenáctého století již šalupy (bez strojního pohonu) vzdaly virtuální boj s parníky a parními traulery. Celkového vrcholu dosáhl britský rybolov na Rockall Bank v roce 1936, kdy bylo zaznamenáno 530 vyplutí s celkovým úlovkem 10 076 tun ryb (z toho 6 502 tun tresek). (Blacker, 1982)

3.4. Historie

(letopočty v závorce pojednávají o událostech neproběhnuvších přímo na Rockallu, ale týkajících se jej):

(530 (?)) – Irský mnich Svatý Brendan měl podle dvou zdrojů (Schippke, Ireland Information Guide) plout v první polovině šestého století kolem ostrova a popsat jej jako „skála Rocoll, 20 m vysoká skála v Atlantickém oceánu“. Také prý uváděl, že již tehdy byl ostrov znám. Měl jej vidět (případně i navštívit) na své proslulé sedmileté cestě po mořích a jejich divech. Během té, jak se někteří odborníci domnívají, doplul až k Severní Americe. Na důkaz této možnosti v roce 1976 podnikl podobnou cestu Irsko – Hebridy – Faerské ostrovy – Island – Newfoundland dobrodruh Tim Severin v rekonstrukci dobové lodě. Popisoval, že to byla cesta podobná, jak je vylíčena ona pouť Svatého Brendana v latinském díle *Navigatio Sancti Brendani Abbatis*.

Tato kniha pochází nejspíše z osmého století, nicméně o ostrovu Rocoll není v tomto díle ani nikde jinde v Brendanově životě žádná zmínka (sám navíc žádné dílo nenapsal). Je sice možné, že na své cestě Brendan kolem Rockallu plul, ale nezmiňuje jej. Zakreslení smyšleného Ostrova Svatého Brendana [viz kapitola 3.2] západně od Skotska na mapách z 16. a 17. století nejspíš předpokládá objevení tohoto ostrova Brendanem na jeho pouti. V díle *Navigatio Sancti Brendani Abbatis* je popsáno mnoho ostrovů, avšak příliš nejasně na to, aby se z něj dala určit jejich poloha. (anonym v překladu O'Donoghuea, 1893; Black, 2005)

(1550) – První, nejisté zakreslení Rockallu v mapě (portugalské). (Holland, 1975; Goudman, 2006)

(1606) – První zřejmé zakreslení Rockallu do mapy (Amsterdamský atlas) jako Rocal. Skála byla zaznačena asi 87 mi jinde, než se nachází. (Holland, 1975; Greenpeace UK)

(1607) – Rockall poprvé zakreslen na britské mapě (*Admiralty of London*); podobně jako v Amsterdamském atlasu asi 87 mi od své skutečné polohy. (Schippke)

1686 (22. srpna) – První zaznamenané ztroskotání, a to obchodní loď s Francouzy a Španěly (nejspíš na cestě do Ameriky). Zahynulo na 250 cestujících a námořníků, některým se však podařilo na malém člunu doplout na výše zmiňované souostroví Svatá Kilda. Jeho obyvatelé je bohatě pohostili ječmenným chlebem, máslem, sýrem, tereji (terej bílý, mořský pták), vejci atd. (Martin, 1698)

(1771) – Rockall se objevuje na mapě francouzského objevitele jménem Yves-Joseph de Kerguelen-Trémarec poté, co poblíž projížděl (1767). Neví se, jestli ostrov přímo spatřil, ale měl o něm dobré informace, zakreslil ho jen asi o 16 mil severněji, než ostrov leží. Také věděl o přítomnosti Helen's Reefu [viz kapitola 2.2.3]: „1 starou míli východně od Rokolu je ponořená skála, o kterou se lámou vlny.“ (server Wikipedia) [viz obr. 20]

1810 (8. srpna) - Rockall objeven během strážní cesty severním Atlantikem lodí jeho veličenstva (*HMS Endymion* a *HMS Princess Charlotte*). Ty vedl kapitán Thomas Bladen Capel. Na lodi *Endymion* byl tehdy pod kapitánem jako vedoucí (angl. *master*) T. Harvey, který zaznamenal polohu ostrova takto: 57° 39' 32" severní šířky a 13° 31' 16" západní délky, asi 7 mil severozápadně od jeho skutečné polohy. Jediný záznam o objevu ostrova provedl poručík Basil Hall, který svůj popis této výpravy uvádí ve své knize *Útržky z cest (Fragments of Voyages and Travels)* publikované roku 1831, a to v kapitole číslo VI. [viz text 1 v příloze

a obr. 22] Podle některých je od Hallova jména odvozován název ostrova. (Hall, 1831; Macintosh, 1946; server Wikipedia)

1811 (8. září) – Během měření hloubky lavice *Rockall Bank* [viz kapitola 1.6.1] bylo skutečně první zaznamenané přistání na ostrově. A to pod vedením prvního poručíka jménem R. I. Alleyne ze stejné lodi, z níž byl Rockall objeven – *HMS Endymion*. Té toho času velel kapitán sir William Bolton. Expedici popisuje v již zmíněné knize její účastník Basil Hall. (Hall, 1831; Macintosh, 1946; Holland, 1975) [viz obr. 21]

1812 – Výzkumná loď *Leonidas* najela na *Helen's Reef* [viz kapitola 2.2.3], posádka zahynula. (Goudman, 2006)

1824 – Brigantina *Helen* plující ze skotského přístavu Dundee do Quebecu ztroskotala na *Hasselwood Rocku* [viz kapitola 2.2.2]. Počet cestujících neznámý. Zpráva o tragédii hlásala: „Posádka nechala většinu pasažérů se utopit, a to včetně sedmi žen a šesti dětí.“ Podle této lodi se nazývá *Helen's Reef*. (Goudman, 2006; Greenpeace UK)

1831 – Výzkumník Britského námořnictva (*Royal Admiralty*) Capitan A. T. E. Vidal během měření hloubky moře v okolí ostrova z lodě *HMS Pike* zaznamenal poprvé jeho polohu – 57° 36' 20'' severní šířky a 13° 42' 30'' západní délky (v mapě námořnictva zaznačeno na 13° 41' 32''). Tyto souřadnice jsou ovšem mírně nepřesné, jelikož jsou měřeny od kostela Bunchara (kraj Donegal, Irsko), jehož souřadnice byly vzhledem k překreslování pozměněny a tím uvedly Vidalovy souřadnice se změnou na 13° 41' 27'' západní délky. (Holland, 1975)

1862 – Během léta (červen až srpen; a v létě 1869) probíhal v okolí průzkum mořského dna za účelem vedení transatlantického telegrafického kabelu z *HMS Porcupine*. Mr. Johnsovi se podařilo během této doby na ostrov doplout, vrcholu však podle všeho nedosáhl. (Macintosh, 1946; Goudman, 2006)

1888 – Pravděpodobně úspěšný pokus o zdolání vrcholu z rybářské šalupy, vypravené z anglického přístavu Grimsby. (McCarthy)

1896 – Miller Christie vedl vědeckou expedici na Rockall na parníku *Granuaile* vypraveného z přístavu Killybegs v jihozápadním Donegalu (Irsko). Využil finančních zdrojů Irské královské akademie (*Royal Irish Academy*), která sponzorovala výzkum fauny a flóry. Byl zde přítomen Robert Lloyd Praeger a jeho kolegové. Nicméně během asi čtrnáctidenního kroužení kolem skaliska se jim na ostrově přistát nepodařilo, pokoušeli se celkem dvakrát. Provedli pouze vnější pozorování (barva vody apod.). (Goudman, 2006; Greenpeace UK)

1904 (28. června) – Nehoda dánského parníku *Norge*, který byl vybudovaný r. 1881 ve skotském Glasgowu. Vyrázil z Kodaně 22. června 1904, o dva dny později zastavil v Oslu a nakonec v Kristiansandu, odkud vyplul 25. června směr New York. Na palubě bylo 727 lidí, z toho 223 dětí pod dvanáct let věku. [viz obr. 24]

Kapitán Valdemar Johannes Gundel se rozhodl pro neobvyklou trasu jižně od Rockallu (po proplutí mezi Orkneji a Shetlandami), a to za účelem vyhnout se špatnému počasí. Parník měl kolem snítaně proplouvat na dohled od ostrova. Když už byl kapitán přesvědčen o tom, že jsou dostatečně na jihu, změnil kurz na západ. O patnáct minut později, ráno 28. června 1904, narazil parník do útesu *Helen's Reef* [viz kapitola 2.2.3]. K tragédii přispěl mimo jiné příliv (úplněk), hustá mlha a posádkou podceněné proudy.

Během zmatku vzniklého po kolizi se z lodi podařilo spustit pět z osmi člunů. Ty byly zaplněny velice rychle, některé navíc dobíraly lidi i po potopení lodi. Celkem však přežilo jen asi 170 lidí, většinou muži. Mezi nimi byl i kapitán, který odmítl opustit loď a potopil se s ní, avšak posléze byl vytažen z vody a přibrán do člunu. Zachráněné se během následujícího týdne podařilo najít jiným lodím a dopravit je na břeh. Někteří zemřeli na následky cesty v člunech (nedostatek jídla, pití, tepla...). (Davidsen)

1921 (29. června) – Deset dní od vyplutí z přístavu St. Malo se podařilo dvěma námořníkům z francouzské lodi *Purquoi-Pas* vystoupit na ostrov. Expedice byla uspořádána francouzským Ministerstvem pro námořnictví za účelem objasnění záhady rockallitu [viz kapitola 2.2.1.3], kterou se od roku 1915 zabýval francouzský profesor Alfred Lacroix. Námořníkům, v jejichž čele byl Jean-Baptiste Charcot, se podařilo zjistit, že rockallit je pouze jakousi žilou v ostatní žulové mase ostrova. (Blot, 1985) [viz obr. 25]

1948 – Blíže neznámý muž doplul k ostrovu na prámu z trauleru *Bulby*, který byl vypraven z města Fleetwood. (Greenpeace UK)

1955 – Během studené války dostalo Spojené království od USA první vedenou střelu *Corporal Type II* a potřebovalo ji někde vyzkoušet. Na tento akt byly poměrně přísné požadavky. Těm vyhovoval jeden z ostrovů vnějších Hebrid (*South Uist*). Tomu byl však Rockall, jakožto nezávislá země, příliš blízko. Bylo tak pro jiné mocnosti možné z něj tento test pozorovat. V dubnu 1955 bylo tajemníkovi britského námořnictva (*Secretary of the Admiralty*) sděleno, že „jelikož se požadavky odpalování v tomto rozsahu zvyšují, ostrov Rockall, ležící zhruba 200 mil přímo na západ od Hebrid, by mohl být využit nějakou nepřátelskou zemí jako výhodné postavení k pozorování odpalu“. Rockall tedy musel být zabrán jako součást Spojeného království dříve, než bude záměr testování střely uveřejněn.

Na schůzi ministra obrany Harolda Macmillana (nově zvoleného) a premiéra sira Anthonyho Edena bylo domluveno, že připojení Rockallu k britskému impériu proběhne podle starších vzorů. Že tak bude učiněno oficiálním prohlášením Rockallu za britské území přímo na ostrově, a to čtyřmi lidmi. Zároveň bylo také určeno, že tato expedice by měla sloužit i vědě, tudíž by během ní měly být odebrány vzorky (řas). K tomuto byl vybrán britský přírodopisec James Fisher. Ostatní tři členové byli příslušníci vojenského námořnictva (*Royal Navy*): seržant Brian Peel, desátník A. A. Fraser a první poručík velitel Desmond P. D. Scott, který výpravu vedl.

K této příležitosti byla vybrána loď Jejího veličenstva (*HMS*) *Vidal*, shodou okolností nazvaná podle prvního výzkumníka v oblasti kolem Rockallu. To byla první loď s helikoptérou (typu *Dragonfly*) na palubě. K ostrovu doplula 17. září 1955, kvůli počasí však byla akce přesunuta na další den. 18. září již počasí přálo a všichni čtyři dříve vybraní muži byli spolu s vybavením spuštěni z helikoptéry na Hallovu římsu [viz kapitola 2.2.1.4]. V rychlosti připevnili na skálu trojnožku s podstavcem na vlajku a na Hallovu římsu připevnili plaketu, na níž stálo: „Zmocněním Jejího veličenstva Alžběty II., z boží vůle královny Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a ostatních držav, hlavy Britského společenství (*Commonwealth*) a ochránkyně víry, v souladu s pokyny Jejího veličenstva datovanými 14. září 1955, byl dnešního dne proveden výsadek na tento ostrov jménem Rockall z *HMS Vidal*. Vlajka byla vztyčena a vlastnictví nad ostrovem vyřčeno ve jménu Jejího veličenstva. – R. H. Connel, kapitán, *HMS Vidal*, 18. září 1955.“

Obřadní povinnosti byly provedeny 18. září přesně v 10:16 GMT. Po ohlášení rádiem na *HMS Vidal* se čtveřice slavnostně postavila do pozoru. Velitel Scott, povinován Jejím veličenstvem,

vztyčil vlajku a prohlásil: „Ve jménu Jeho veličenstva královny Alžběty II. tímto zabírám vlastnictví nad zdejším ostrovem jménem Rockall.“ Během tohoto obřadu byla z lodi *Vidal* vystřelena salva 21 výstřelů.

Poté, co byly nasbírány geologické i biologické vzorky, byli všichni dopraveni zpět na palubu. Loď se 21. září vrátila do Británie. Zároveň byla tato událost (a tím i přidružení Rockallu ke Spojenému království) 21. září 1955 oficiálně ohlášena a zaznamenána britským námořnictvem. Geologické vzorky byly následně předány Muzeu Geologie v Londýně a Skotskému královskému muzeu v Edinburghu.

Dalšími důvody k zabránění Rockallu mohlo být mj. upevnění si politického postavení Spojeného království. Rockall byl jediným místem na severní polokouli, které mohlo zabrat. Dalším důvodem byla jednoduchost provedení tohoto aktu. V neposlední řadě také utvoření prostoru ke zkoumání oceánu. (MacDonald, 2006)

Po oznámení britského držení Rockallu podal 7. listopadu 1955 J. Abrach Mackay protest. Tento 84letý radní skotského kraje *Highlands* a člen skotského klanu *Mackay* oznámil: „Můj starý otec, budiž mu země lehká, zabral tento ostrov pro klan Mackayů v roce 1846 a já nyní požaduji po britském námořnictvu, aby jej vydalo zpátky. Ostrov není jejich.“ Jiný člen rady oznámil novinářům: „Nebylo by překvapivé, kdyby se jednoho dne u Rockallu objevila válečná loď. Nemůžeme si dovolit podceňovat Mackaye.“ Jelikož však toto britská vláda ignorovala, J. Abrach Mackay brzy protesty vzdal. (Goudman, 2006; Greenpeace UK)

1959 – Blíže neurčený počet lidí přistál na Rockallu z torpédoborce *HMS Cavendish*. Zjistili, že zmizela plaketa z roku 1955 a zůstala pouze noha z podstavce na vlajku. Tito lidé podle všeho nainstalovali k vrcholku navigační světlo a do skály připevnili desku potvrzující jejich pobyt na ostrově. (Holland, 1975; Goudman, 2006; Greenpeace UK)

1967 – Naměřeny dnes udávané souřadnice, podle evropské základny (*European datum*): 57° 35' 50" severní šířky a 13° 41' 13" západní délky, a to radarem Loran-C z *HMS Hecla*. Korespondující hodnoty vzhledem k základně vojenského výzkumu (*Ordnance Survey datum*) jsou 57° 35' 48" severní šířky a 13° 41' 19" západní délky. (Holland, 1975)

1969 (17. dubna) – Z *HMS Hecla* na ostrově přistálo několik britských námořníků. Na vrcholu roztáhli britskou vlajku a podle deníku *The Mail* prohlásili: „Tato pevnost zbudovaná přírodou je stále tak britská, jako řeka Temže.“ Podle poručíka Johna Staffersona se však tato výprava konala již 25. března 1969, a to za účelem ornitologických pozorování. (Holland, 1975; Greenpeace UK)

1971 (červen) – 39. regiment královských inženýrů (*Royal Engineers*) odstřelil vrcholek skaliska za účelem následné instalace navigačního světla. Zároveň byla do skály nainstalována plaketa, pojednávající o tomto počínu. (Holland, 1975) [viz obr. 26]

Vzhledem ke zjištění potenciálního zdroje ropy v blízkosti ostrova začátkem 70. let získalo držení Rockallu nový rozměr. Z tohoto důvodu byl (z iniciativy britské vlády) Lordem Campbellem z Croye (Lord Campbell of Croy) navržen Výnos o ostrově Rockall (*the Island of Rockall Act*), který měl začlenit Rockall administrativně do Spojeného království. (Goudman, 2006)

1972 (červen) – Odložená instalace navigačního světla byla provedena Oddělením pro obchod a průmysl (*Department of Trade and Industry*). Akce trvala kvůli nepříznivému počasí 15 dní,

i když mužstvo loď *Engadine* mělo k dispozici dvě helikoptéry (z flotily *816 Squadron*). (Holland, 1975; Greenpeace UK)

(1972, 10. února) – Výnos o ostrově Rockall prošel britským parlamentem a získal souhlas královny (*Royal Assent*). Od této doby je Rockall administrativní součástí okresu Harris, který patří do hrabství Inverness ve Skotsku.

1974 – Vzhledem k předešlým událostem vyslala britská vláda na ostrov další výpravu s rybářskou lodí *HMS Tartar*. Při té byla na Hallovu římsu postavena strážní budka se dvěma královskými námořníky v plné obřadní výstroji, a vyvěšena britská vlajka. Vše bylo vyfotografováno. K publikaci fotografie došlo až o deset let později u příležitosti dalšího připomenutí toho, že ostrov je britský, 31. května 1985. (Goudman, 2006; Greenpeace UK) [viz obr. 27]

Při této příležitosti Spojené království vyhlásilo 50 mil výhradní zóny kolem ostrova.

1985 – Od 26. května do 4. července (tedy po 40 dní) na Rockallu přebýval ve speciálním bivaku bývalý člen SAS (Speciální britská letecká jednotka, *Special Air Service*), expert na přežití Tom McClean. První noc měl přespat pod plachtou, posléze si pak nejspíše vybudoval dřevěný přístřešek. Ten pomocí vrtačky, poháněné větrnou turbínou, připevnil ke skále. Čas prý trávil čtením a malováním britské vlajky (*Union Jack*) na vrcholek skaliska.

Akce byla nejspíše iniciována britskou vládou za účelem eliminace pochyb o Rockallu jakožto britské državě. Rok předtím totiž proběhl neúspěšný neoficiální pokus několika Irů o výsadek na ostrov, vyvěšení irské trikolory a prohlášení jej za součást Irska. Dále za účelem prokázat obyvatelnost ostrova, která je podstatně důležitá vzhledem k míře využitelnosti mílového práva [viz kapitola 4] v okolí ostrova. (Goudman, 2006)

Nicméně McClean sám uváděl, že akce neměla žádný politický podtext. Sponzorovala jej jihoanglická firma *Milbury Homes*. Povolení k akci obdržel od zastupitele Západních ostrovů jménem Comhairle Nan Eilean. (Greenpeace UK) Stejný čin měl téhož roku učinit anglický veslař John Ridgeway (server Geocities), tuto událost však jiné prameny neuvádějí.

1987 – Šest blíže neurčených rybářů přistálo u ostrova a zdolalo jeho vrcholek.

1992 – Pět anglickým potápěčům se podařilo vylézt na ostrov; mezi nimi byla i 19 letá žena – 2. žena na Rockallu a zároveň nejmladší člověk na Rockallu.

1997 – Od 10. června do 27. července (po 48 dní) zde pobývalo několik ekologických aktivistů z organizace Greenpeace (Al Baker, Meike Huelsman, Peter Morris, Eric Hejsalaar, and Thomas Neuman; jistý čas zde byl přítomen i fotograf David Sims). Střídali se, většinou byli na ostrově tři. Akce byla uspořádána na protest proti ropnému výzkumu (a případnému využívání ropy) v okolí ostrova. Bydleli v solárním příbytku, který je chránil před nepříznivým počasím. [viz obr. 28-33]

Tito aktivisté Greenpeace vyhlásili globální veřejný stát Waveland. Do něj se mohl (pomocí internetu, apod.) přihlásit jakýkoliv člověk z celé Země a požádat o jeho občanství. Během několika prvních dní bylo zažádáno o stovky pasů. Přitom prohlásili toto: „Obsazením Rockallu vyžadujeme jeho moře pro planetu a všechny její lidi. Nikdo nemá právo uvolnit zdejší ropu do našeho ohroženého ovzduší.“

Aktivisté spolu s veškerým vybavením byli vysazeni na ostrov helikoptérou z jedné ze tří lodí organizace Greenpeace *MV (Motor Vessel – motorová loď) Greenpeace*. Před odjezdem 27. července byly nejprve vyvěšeny vlajky všech čtyř zemí, které mají zájem využívat plošinu v okolí ostrova (především pro těžbu ropy; tj. Spojené království, Irsko, Dánsko a Island). Následně však byly spuštěny a zároveň nahrazeny vlajkou právě vyhlášeného státu Waveland. 26. července se jim také podařilo opravit staré rozbité navigační světlo a připevnit k němu solární panely jakožto ekologicky nezávadný pohon. (Goudman, 2006; Greenpeace UK; server Geocities)

Projekt Waveland však pokračoval pouze do roku 1999, kdy zkrachovala společnost, která jej sponzorovala. Veškeré tyto protestní akce byly britskou vládou ignorovány.

1998 – V červenci tohoto roku vyměnili aktivisté organizace Greenpeace navigační světlo za zcela nové, rovněž solárně poháněné. V současné době již však podle informací z roku 2005 opět chybí. [viz obr. 34]

2005 (květen) – Ben Fogle se pokusil přistát na ostrově za účelem vyhlášení státu Benland. Zároveň se chtěl prohlásit jeho králem. Nicméně se mu to nepodařilo a podle jeho samotného se skaliska nanejvýš dotkl. (Fogle)

(16. června) – Celkem devíti lidem z žurnalistické organizace *Rockall Times* se podařilo přistát na ostrově (po neúspěšném pokusu z roku 2003). Vyhlásili (spíše recesivně) Lidovou republiku, bez jakékoliv odezvy. (McCarthy)

Při stejné expedici (zároveň s *Rockall Times*) se podařilo několika radioamatérům připlout na ostrov za (zdařilým) účelem jeho „aktivace“. Zjistili, že navigační světlo (z roku 1998) bylo zničeno.

2008 – Šestičlenná posádka přistála na ostrově v rámci expedice *Island Man Adventures* s Andy Strangewayem v čele. Mark Lumsden, Innes Smith a Ian Stephen vylezli až na vrchol, Charles A. Velej, Martyn Simpson a David Langan zvládli pouze se na ostrov dostat. Všichni na skálu doplávali z loď *Elinca* v neoprenu, a to postupně (vzhledem k tomu, že byl na palubě jen jeden). Andy Strangeway se na ostrov nedostal vůbec. (Maciver, 2008) [z této expedice pochází obr. 2-5]

4. Spor o podmorskou plošinu *Rockall Plateau* (ekonomická sféra)

Pozice podmorské plošiny *Rockall Plateau* mezi čtyřmi státy (Dánskem díky Faerským ostrovům, Irskem, Islandem a Spojeným královstvím) a její potenciální využití zákonitě ústí do politického sporu mezi těmito státy. Ten postupně vzniká po druhé světové válce, kdy státy rozšiřují rybářské (nebo jinak zvané) zóny kolem svého pobřeží. Tyto zóny každý stát považuje za své a nepouští do něj cizí lodě.

Další spor vzniká na počátku 70. let 20. století. Tehdy bylo zjištěno, že pod výše popisovanou plošinou *Rockall Plateau* se nejspíše vyskytují bohatá naleziště fosilních paliv. A všechny čtyři státy mají zájem na využití těchto zdrojů. Každý z nich zasahuje částečně na plošinu podle kritérií obou dále popisovaných smluv (Úmluva OSN o kontinentálním šelfu, 1958 a Úmluva OSN o mořském právu, 1982). Nárokují si však většinu území plošiny (rovněž podle různých kritérií) a jednotlivé nároky států se z velké části překrývají.

Jedná se o dva různé spory: spor o moře jakožto vodní sloupec (ohledně rybolovu) a spor o mořské dno a jeho podloží (využití nerostných surovin). Většina moře nad *Rockall Plateau* se nachází dál než 200 nm od pobřeží všech čtyř zemí. Není tedy součástí výsostné hospodářské (rybářské) zóny ani jedné z nich, jedná se o volné moře, které mohou využívat všechny státy [viz odstavec Volné moře v textu 2.2 v příloze]. Spor vniká pouze v oblastech, kam zasahují 200 mílová pásma dvou nebo více zemí, a je třeba vymezit hranici mezi nimi. Ta byla ve většině případů již stanovena. Dalším sporným územím je 200 mílová zóna kolem Rockallu, kterou kromě Spojeného království nikdo neuznává.

Nicméně oba tyto spory, jak o moře, tak o jeho dno, jsou vzájemně propojené a částečně závislé. I když v obou zmíněných smlouvách se říká, že kontinentální šelf (mořské dno) a výhradní hospodářská (rybářská) zóna jsou dvě nezávislé věci.

4.1. Připojení Rockallu ke Spojenému království

18. září 1955 přesně v 10:16 GMT byl Rockall prohlášen za britské teritorium, a to podle slov britské královny Alžběty II. „za účelem zabránění možnosti trapných protinároků na ostrov, když už měl být jednou spuštěn projekt testování vedených střel na Hebridách“ [viz kapitola 3.4/1955]. Tato událost nebyla žádnými jinými mocnostmi potvrzena ani připomínkována (nebylo tomu zapotřebí). (MacDonald, 2006)

Nicméně když se počátkem 70. let podařilo objevit potenciální naleziště ropy, politická kontrola Rockallu mohla najednou nabýt nového významu. Nejspíš (mj.) z tohoto důvodu 10. prosince 1972 britský parlament schválil Výnos o ostrově Rockall (*Island of Rockall Act*) [viz kapitola 3.4/1972]. Ten začleňuje Rockall zcela (administrativně) do Skotska a ostrov je tedy bezpodmínečně součástí Spojeného království. Okolní skaliska (*Hasselwood Rock, Hellen's Reef*) jsou podle něj součástí výsostných vod Rockallu. Tento krok však nebyl nikým uznán a o přiřazení ostrova ke Spojenému království bylo i nadále pochybováno. (Goudman, 2006)

4.2. Úmluva OSN o pevninském šelfu

Po druhé světové válce si pobřežní státy začaly vyhrazovat nárok na zvětšení svých vod. Tím byla iniciována první konference OSN o mořském právu, konaná v Ženevě od roku 1956. Jejím výstupem byly čtyři smlouvy, schválené 29. dubna 1958: Úmluva o pobřežních vodách a přilehlé zóně (*Convention on the Territorial Sea and Contiguous zone*), Úmluva o

pevninském šelfu (*Convention on the Continental Shelf*), Úmluva o volném moři (*Convention on the High Sea*) a Úmluva o rybaření a ochraně živých zdrojů volného moře (*Convention on the Fishing and Conservation of Living Resources of the High Sea*). Tyto smlouvy stanovují pravidla využívání moře z hlediska mezinárodního práva. Úmluva o pevninském šelfu vstoupila v platnost 10. června 1964. [definice pevninského šelfu podle této smlouvy – text 2.1 v příloze]

Uvádí se v ní, že každá přímořská země má výsostné právo na výzkum a využití pevninského šelfu kolem svého pobřeží. Tím pádem by mohlo Spojené království vyžadovat výsostné právo na celou plošinu *Rockall Plateau*. A to z toho důvodu, že *Rockall* je jediným výběžkem čnicím nad hladinu z této podmořské plošiny, a že je britský. Nicméně žádný z ostatních států neuznal příslušnost ostrova ke Spojenému království. Tím pádem neuznávají jako britskou ani plošinu *Rockall Plateau*, neboť leží na jiném šelfu než Velká Británie [viz kapitola 1.1]. A nárokují si tuto plošinu za svou.

4.3. Tresčí války

Ve druhé polovině dvacátého století probíhaly mezi Spojeným královstvím a Islandem celkem tři tzv. tresčí války (*Cod Wars*, nazvané jako parafráze ke studené válce *Cold War*), podle všeho bez obětí na životech. Šlo v nich o území, v němž mohou lovit britské lodě. Spočívaly v přeřezávání vlečných lan u sítí britských traulerů islandskou pobřežní stráží a v najíždění britských vojenských lodí do lodí islandských.

První trvala od září do listopadu roku 1958. Byla vyprovokovaná rozšířením rybářské zóny kolem Islandu, do které nemohly britské lodě, ze 4 na 12 nm. Vedla k oboustranné dohodě, že s dalšími spory půjdou obě strany k Mezinárodnímu soudnímu dvoru (*International Court of Justice*).

Druhá trvala od září do listopadu 1972 a byla vyprovokována rozšířením rybářské zóny kolem Islandu na 50 nm. Vzhledem k vyhrožování Islandu, že opustí NATO, vedla k omezení britského rybolovu v jistých částech této 50 nm zóny. Důsledkem bylo snížení hmotnosti úlovků britských rybářů na celkem 130 000 tun ročně.

O tři roky později, po vypršení této dohody, vypukla třetí tresčí válka, „nejkrutější“. Trvala od listopadu 1975 do června 1976, byla vyprovokovaná zvětšením výsostné zóny kolem Islandu na 200 nm. Ze stejných důvodů jako druhá vedla k uznání této zóny Spojeným královstvím. (server Wikipedia)

4.4. Britské nároky v 70. a 80. letech

V roce 1974 Spojené království postavilo na *Rockall* strážní budku se dvěma strážníky v plné slavnostní výstroji. [viz kapitola 3.4/1974; obr. 27] Cílem tohoto aktu byla snaha demonstrovat britskou vládu nad ostrovem. Nicméně příslušnost ostrova k Británii opět nebyla mezinárodně uznána.

Zároveň také Spojené království vyhlásilo, že šelf kolem *Rockallu* (asi 130 000 čtverečních kilometrů) náleží k jeho území. Nebylo však určeno, zda díky přítomnosti *Rockallu* na tomto šelfu a příslušnosti ostrova ke Spojenému království, nebo jinou souvislostí. Nejspíše pak kvůli blízkosti skotské pevniny. To, že Spojené království z části spoléhá na *Rockall* v otázce

vlastnění plošiny *Rockall Plateau*, uvedl až 22. ledna 1975 *Lord Advocate* (předseda skotské vlády).

Do třetice Spojené království vyhlásilo kolem ostrova 50 mil rybářské zóny, do které neměla být vpuštěna bez povolení žádná loď jiné než britské příslušnosti. Spojené království tak patrně učinilo v reakci na uznání 50 mílové zóny kolem pobřeží Islandu o rok dříve. Toto bylo odvoláno až o více než dvacet let později, zároveň s ratifikací Smlouvy o mořském právu. Žádný z ostatních států tyto nároky neuznal ani nedodržel. (Goudman, 2006; Symmons, 1998)

Dva roky poté, co Spojené království vyhlásilo svou rybářskou zónu 50 mil kolem ostrova Rockall, tuto hranici ještě prodloužilo. A to v zákoně vymezujícím rybářské zóny Spojeného království (*Fishery Limits Act*, 1976). Jsou v něm uvedeny přesné hranice této zóny, počítané v okruhu 200 nm od pobřeží britského území (mj. Rockallu). Tento čin mohl být proveden jako reflexe uznání 200 mílové zóny kolem Islandu o necelý rok dříve.

Dánsko ani Island příslušnost Rockallu ke Spojenému království nijak nepopírá a uznává jeho teritoriální vody (12 nm). Nicméně jeho rybářskou zónu tyto státy neuznaly. Ta se totiž částečně kryje s rybářskými zónami těchto států (s výhradní hospodářskou zónou v případě Islandu).

Na rozdíl od toho Irsko, které neuznává britské nároky na ostrov, teritoriální vody kolem něj odmítá. Bylo jedním z největších zastánců přidání odstavce 121(3) o neobydlitelných ostrovech do Úmluvy o mořském právu [viz odstavec Ostrov v textu 2.2 v příloze]. Tím rybářskou (výhradní hospodářskou) zónu kolem Rockallu označilo za nevyhazatelnou. Stejně tak jakékoliv vymezení britského pevninského šelfu v závislosti na Rockallu. (Symmons, 1998)

Co se týče náležitosti ostrova Rockall samotného ke Spojenému království, další pokus o důkaz „britskosti“ ostrova byl proveden roku 1985. Tehdy na něj byl britskou vládou vyslán expert na přežití Tom McClean, aby zde v jakési bezpečnostní buňce připevněné ke skále přežíval po čtyřicet dní [viz kapitola 3.4/1985]. Měl tím pravděpodobně demonstrovat politickou příslušnost ostrova. Dalším možným důvodem byla definice ostrova v tehdy nově vzniklé Úmluvě OSN o mořském právu [viz kapitola 4.6], kde se říká, že „skály, které člověk nemůže obývat, nebo nemohou vydržovat vlastní ekonomický život, nemají právo ani na výhradní hospodářskou zónu, ani jim není přisuzován pevninský šelf“. Touto akcí se tedy Spojené království mohlo pokusit o prokázání obyvatelnosti ostrova a tím mu přisoudit tato práva. (Goudman, 2006; Greenpeace UK)

4.5. Vymezení požadavků na plošinu

7. listopadu 1988, kdy ještě Úmluva o mořském právu nebyla ratifikována ani jednou z těchto dvou zemí, uzavřelo Spojené království s Irskem dohodu *Continental Shelf Agreement* (*Agreement between the Government of Ireland and the Government of the United Kingdom concerning the Delimitation of Areas of the Continental Shelf between the Two Countries*). Ta vymezovala jejich vzájemné hranice na podmořských územích mezi oběma státy. Existenci Rockallu tato smlouva nebere v potaz. Ostrov (?) je ignorován – možná spíše není považován za ostrov jako takový. Podle irské strany byla sepsána s ohledem na zmíněnou nově vzniklou Úmluvu, podle níž Rockall spadá do kategorie „neobydlitelný ostrov“, takže nemá na kontinentální šelf právo. Dohoda *Continental Shelf Agreement* vymezuje mj. hranice

pevninského šelfu mezi těmito dvěma státy na plošině *Rockall Plateau*, bez ohledu na ostatní dva státy (Island a Dánsko).

Dánsko své požadavky na pevninský šelf *Rockall Plateau* vymezilo 7. května 1985. Island o tři dny později, 10. května 1985. Spojené království i Irsko je vymezili dříve, nicméně nyní (1988) byly ve smlouvě *Continental Shelf Agreement* vzájemně zkombinovány tak, že již neexistovala žádná část šelfu, o kterou by se mohly vést další spory. [viz obr. 35]

Požadavky Dánska i Islandu se navzájem téměř celou rozlohou překrývají, stejně tak se překrývají s požadavky Spojeného království a Irska. Nároky Islandu jsou více expanzivní nežli nároky dánské, zasahují až k hranici 200 nm od pobřeží Spojeného království i Irska. (Symmons, 1998)

V březnu roku 1994 britská rybářská loď *HMS Orkney* (nebo *Norna*) zadržela loď *Rex* vlastněnou Islandem, neboť lovila v britské rybářské zóně kolem Rockallu. Posléze se však ukázalo, že loď pluje pod vlajkou Kypru (čímž byly kyperské úřady značně zmateny), a byl pokutován kapitán, Elrand Olson z Faerských ostrovů, a to částkou 12 500 liber. Další lodí, která byla zadržena v britských vodách, byla *Atlantic Hope*, plující pod vlajkou Belize. Byl jí zabaven veškerý úlovek. (Greenpeace UK)

4.6. Úmluva OSN o mořském právu

Vzhledem k nedošetření a nepřesnému uvedení některých záležitostí ve smlouvách z první konference OSN o mořském právu se vedla r. 1960 v Ženevě konference druhá, avšak bez výsledků. Roku 1973 byla uspořádána třetí konference, která probíhala za účasti více než 160 zemí původně v New Yorku, později v dalších městech (Caracas, atd.). Skončila roku 1982, kdy byla odhlasována Úmluva OSN o mořském právu (*United Nations Convention on the Law of the Sea*); pro hlasovalo 130 států, 4 byly proti, 17 států se zdrželo. Úmluva vstoupila v platnost rok po ratifikaci 60. státem, 16. listopadu 1994. [některé definice z této smlouvy – text 2.2 v příloze]

Tuto smlouvu ratifikovaly všechny čtyři státy zainteresované ve sporu o plošinu *Rockall Plateau* – Island jako první 26. ledna 1985, Irsko 21. ledna 1996, Spojené království 25. července 1997 a Dánsko 16. listopadu 2004. Jedná se tedy o společné stanovisko, které by problém mělo pomoci vyřešit.

Tato smlouva definuje pevninský šelf poněkud přesněji, než smlouva předchozí. Uvádí, že „stát může mít výsostné právo nad pevninským šelfem, pokud pevninský šelf leží do 350 nm (zhruba 650 km) od pobřeží státu, nebo do 100 nm (185 km) od hloubkové vrstevnice 2500 m“. Neříká však, že se musí jednat o jednolitý masív šelfu, tedy o stejný šelf, na němž stát leží. Všechny čtyři státy výše uvedenými kritérii zasahují do *Rockall Plateau* a mohou tedy této plošiny výsostně využívat. Tím mezi nimi vzniká spor o plošinu *Rockall Plateau*, resp. se touto smlouvou spor neřeší, ale pouze ošetřuje.

Ve výše uvedené listině se také uvádí, že „v případě nároku více států na některou oblast se tato situace bude řešit vzájemnou dohodou mezi zapojenými státy. Pokud tak nebude učiněno, situace se vyřeší u Komise pro vymezení pevninského šelfu (*United Nations Commission on the Limits of the Continental Shelf*)“. Ta byla kvůli podobným záležitostem zřízena roku 1996 se sídlem v Hamburku.

4.7. Greenpeace a ratifikace Úmluvy OSN o mořském právu Spojeným královstvím

V roce 1997 pobývali na Rockallu tři dobrovolníci ekologické organizace Greenpeace, aby poukázali na slabost a nepodloženost držení Rockallu britskou správou. [viz obr. 28-33] Požadovali, aby Spojené království prohlásilo, že nebude díky Rockallu považovat okolní podmořskou plošinu za svou. To se jim víceméně podařilo, neboť 25. července 1997 Spojené království podepsalo Úmluvu OSN o mořském právu [viz kapitola 4.6]. Tím se zřeklo 200 mílové zóny kolem Rockallu a také považování plošiny za svou díky tomuto ostrovu. Dva dny po této ratifikaci Greenpeace ostrov opustili. Těžko však říci, jak moc byla ratifikace ovlivněna akcí Greenpeace, neboť jinak byl tento protest ze strany britské vlády ignorován. Nicméně účel se vydařil – plošina nebyla uznána za britskou, a to samotným Spojeným královstvím. Bylo tedy jasné, že o dalších osudech plošiny (a ropy pod ní) bude muset rozhodnout jednání. (Goudman, 2006; server Geocities)

Vzhledem k těmto okolnostem původně vláda Spojeného království nechtěla Úmluvu OSN o mořském právu ratifikovat. Učinila tak až po zvolení Strany práce (*Labour Party*) v roce 1997 (do té doby vládla Konzervativní strana). 21. července 1997 bylo oznámeno, že „později v tomto měsíci“ bude smlouva ratifikována. Z toho vyplynulo, že se bude muset Spojené království mj. vzdát výhradní hospodářské zóny kolem Rockallu, a bylo tedy třeba upravit *Fishery Limits Act* (1976). O den později (22. července 1997) byl za tímto účelem vydán *Fishery Limits Order* (1997), ve kterém je 200 mílová zóna počítána až od Svaté Kildy. Ten vstoupil v platnost zároveň s ratifikací Úmluvy Spojeným královstvím, 25. července 1997. (Symmons, 1998) [viz obr. 36]

Rockall sám je podle *Fishery Limits Order* stále součástí britských vod (ty zasahují 36 nm západně od něj). Spojené království tím však přišlo o zhruba 200 000 km² vod, které byly dál než 200 nm od Svaté Kildy, ale do 200 nm od Rockallu. O tyto vody ale přišla také Evropská unie, a to vzhledem k plánování společné rybářské zóny EU. Ovšem úlovky v těchto vodách za rok 2006 činily pouze 0,13% skotských úlovků podle hmotnosti a 0,15% podle jejich ceny. (Symmons, 1998)

I přes rozsáhlá omezení výhradní hospodářské (rybářské) zóny Spojeného království se i nadále vyskytují spory mezi ním a Irskem o vymezení hranic této zóny mezi oběma státy. Je nepravděpodobné, že by tyto hranice byly stejné, jako jsou hranice jejich šelfů (podle *Continental Shelf Agreement*, 1988). Mj. z toho důvodu, že hranice šelfů je na plošině *Rockall Plateau* položena ke Svaté Kildě blíže než 200 nm a Spojené království tak má právo ji vymáhat dál, za hranici šelfů. Stejně tak stále existují spory o mořské dno mezi všemi čtyřmi státy. (Symmons, 1998)

4.8. Jednání

První konference zástupců všech čtyř zemí zainteresovaných ve věci *Rockall Plateau* se uskutečnila v roce 2001 v islandském Reykjavíku. Další následovala v Kodani v listopadu 2007. V lednu 2008 měla začít další, v Dublinu, byla však odložena na květen 2009. Do této doby mají všechny čtyři státy za úkol definovat své požadavky na plošinu *Rockall Plateau*. Na základě těchto požadavků budou vymezeny hranice území těchto čtyř států na této plošině. Konečné slovo o rozdělení *Rockall Plateau* mezi Dánsko, Irsko, Island a Spojené království by tedy mělo padnout v květnu 2009 na konferenci v Dublinu.

Závěr

Během zhruba roku a půl, kdy jsem se o Rockall zajímal, jsem postupně zjišťoval, že ačkoliv je tento ostrůvek na mapách vyobrazen jako pouhopouhá tečka (pokud je vůbec vyobrazen), skrývá mnoho zajímavostí a až bizarních informací. Ty jsem se v této práci pokusil shrnout a dát tak komukoliv příležitost k tomu, aby se o Rockallu mohl také dozvědět. Domnívám se, že se tyto informace dají okrajově uvést (mj.) při výuce zeměpisu na vysokých školách jako zajímavý příklad – pozice Rockallu z mezinárodního hlediska a z ohledu Listiny OSN o mořském právu; Rockall jako zanikající mikrokontinent, apod. Tato práce byla napsána ve snaze uvést co nejpodrobnější přehled informací o ostrově. Vedle této verze uvedu na svých stránkách na internetu také kratší verzi.

Některé skutečnosti popisované v této práci nejsou uzavřené, a nabírají další vývoj. Proto je hodlám nadále aktualizovat a rozvádět (ve formě internetových stránek); přinejmenším do doby, než se vyřeší spor o plošinu *Rockall Plateau*, čímž se uzavře poslední kapitola. Konečné slovo o rozdělení *Rockall Plateau* mezi Dánsko, Irsko, Island a Spojené království by mělo padnout v květnu 2009. Historický vývoj budu také sledovat a popisovat, avšak nedomnívám se, že by nastaly nějaké výrazné změny. Doufám, že práce bude užitečná pro všechny, kteří se o téma Rockollu nebo obecněji o problematiku osamělých skalisek zabývají.

Zdroje

- Atlas Gerarda Mercatora, vydání čtvrté. Amsterdam: Judoci Hondij, 1613.
- Atlas okeanov – Atlantičeskij i Indijskij okeany. Ministerstvo oborony SSSR, vojensko-morskoy flot. 1977.
- BLACK, J. *Obrazy světa*. Praha: Euromedia Group, k. s., 2005.
- BLACKER, R. W. *Rockall And Its Fishery* as Laboratory Leaflet No. 55. Lowestoft: Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, Directorate of Fisheries Research, 1982.
- BLOT, J. Y. Sur les traces du “Pourquoi-Pas?”. *Cols Bleus*, mai 1985, No 1847.
- BLUNT, G. W., SORESBY, W., WALSH, J. C. *Memoir of the Dangers and Ice in the North Atlantic Ocean*. Harvard: G. P. O., 1868. P. 5-6.
- DAVIDSEN, B. The history of the steamer "Norge" [online]. Digitalarkivet [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://digitalarkivet.uib.no/utstilling/eng/dsnorge.htm>
- Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea: Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related Agreements as at 05 February 2009 [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm
- ELFERINK, A. G. O. Clarifying Article 121(3) of the Law of the Sea Convention: The Limits Set by the Nature of International Legal Processes. *IBRU Boundary and Security Bulletin*, Summer 1998, Articles Section, p. 58-68.
- ELLIS, N. V. (ed.) *Rockall. Geological Conservation Review*, vol. 4: British Tertiary Volcanic Province, chapt. 7: Other Tertiary Sites, Site: Rockall. January 1992. P. 1-2.
- Fat Badgers: Islands [online]. [Cit. 24. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.fatbadgers.co.uk/Britain/Islands.htm>
- FOGLE, B.: I will be king of Rockall [online]. [Cit. 22. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.telegraph.co.uk/culture/3641123/I-will-be-king-of-Rockall.html>
- Geocities: Atlantic safer from oil development as Greenpeace completes Rockall occupation [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.geocities.com/rlapthorn/rock2.htm>
- Geocities: Rockall [online]. [Cit. 22. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.geocities.com/rlapthorn/rockall.htm>
- GOUDMAN, A. Rockall: Bastion of Empire. *Rose & Crown*, august 2006, Issue II, p. 16-23.
- Greenpeace United Kingdom: The Rockall Saga: The Greed Of Nations [online]. [Cit. 23. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.gpuk.org/atlantic/kmi/saga.html>
- HAINES, L. Meet the neighbours [online]. The Rockall Times [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.therockalltimes.co.uk/rockall/fauna.html>
- HALL, B. *Fragments of Voyages And Travels Including Anecdotes of A Naval Life Chiefly for The Use of Young Persons, Vol. III*. Edinburgh: Robert Cadell; Whittaker, Treacher & Co. London, 1831. Chapter VI., Rockall.
- HERBER, V. Mořské právo [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://www.herber.webz.cz/www_ocean/11-pravo.html
- HOLLAND, G. S., GARDINER, R. A. The First Map of Rockall. *The Geographical Journal*, Mars 1975 Vol. 141, No. 1, p. 94-98.

Ireland Information Guide: Rockall [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.irelandinformationguide.com/Rockall>

Island of Rockall Bill, HC Deb, *21 December 1971*, vol. 828, cc1435-61.

Island of Rockall Act, 1972.

JACOBS, C. L., HOWELL, K. L. Giant scours around George Bligh Bank and the northern Rockall Bank margin. *Geophysical Research Abstracts*, 2007, Vol. 9, 11514.

LYSAGHT, CH. The Agreement on the Delimitation of the Continental Shelf between Ireland and United Kingdom. *Irish Studies in International Affairs*, vol. 3, no. 2 (1990). P. 81.

MACDONALD, F. The last outpost of Empire: Rockall and the Cold War. *Journal of Historical Geography*, 2006, No 32, p. 627-647.

MACDOUGALL, J. D. *Continental Flood Basalts*. Springer, 1988. P. 122.

MACINTOSH, J. A. *Rockall*. Oban: Hugh MacDonald, Ltd., 1946.

MACIVER, I.: Poetry and tweed on Rockall [online]. [Cit. 22. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://maciverblog.co.uk/2008/05/19/poetry-and-tweed-on-rockall/>

Mar del Nort. Amsterdam: Jan Jansson, 1650.

MARTIN, M. *A Description of The Western Islands of Scotland*. Vydáno neznámo kde ani kým, 1698.

MCCARTHY, K. The complete history of Rockall [online]. The Rockall Times [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.therockalltimes.co.uk/rockall/history.html>

MOORES, E. M., FAIRBRIDGE, R. W. *Encyclopedia of European and Asian Regional Geology*. Springer, 1997. P. 98.

NICOLSON, CH.: Lighthouses of Britain [online]. Lighthouses of Australia Inc [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://www.lighthouse.net.au/liGhTS/Bulletin/0612/rock_lighthouses.htm

Ocean Drilling Program: Rockall Plateau Bathymetry [online]. [Cit. 24. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://www-odp.tamu.edu/publications/prelim/162_Prelim/FIG5.HTML

O'DONOGHUE, D.: *The Voyage of St Brendan the Abbot*. Brendaniana, 1893. Tento text je překladem díla *Navigatio Sancti Brendani Abbatis* napsaným blíže neznámým autorem nejspíš v osmém století.

ROBERTS, D. G., BISHOP, D. G., LAUGHTON, A. S., ZIOLKOWSKI, A. M., SCRUTTON, R. A., MATTHEWS. New Sedimentary Basin on Rockall Plateau. *Nature*, No. 225, 10 January 1970, Natural Publishing Group. P. 170-172.

Rockall 2011: History [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://rockall2011.com/History_of_Rockall.html

The Rockall Times: The Greenpeace Rockall picture gallery [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.therockalltimes.co.uk/rockall/greenpeace-gallery.html>

The Rockall Times: Revealed: The mineralogical marvel that is Rockall [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.therockalltimes.co.uk/2003/04/07/geology.html>

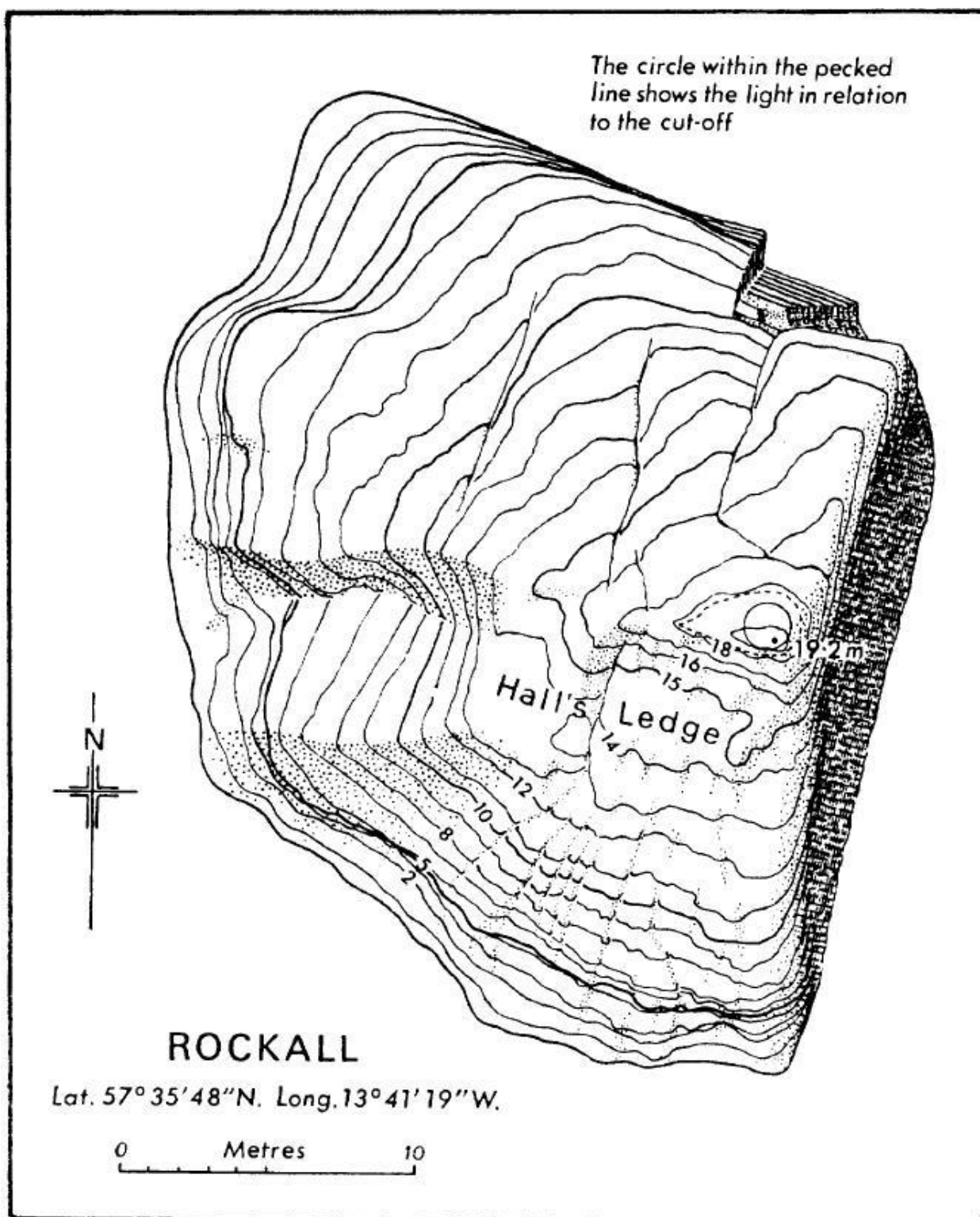
The Rockall Times: Rockall: 50 years under the Union Jack [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.therockalltimes.co.uk/2005/09/19/rockall-anniversary.html>

SCHIPPKE, W. When Rockall Rock Will Be Activated? [online]. 425 DXN [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://www.425dxn.org/dc3mf/rockal_e.html

- SCHWARZ, E. H. L. *Casual Geology*. Read Books, 2007. P. 157.
- Stieler's Schul – Atlas. Adolf Stieler. Gotha: Justis Parthes, 1861.
- STOKER, M. S., EVANS, D., CRAMP, A. *Geological Processes on Continental Margins: Sedimentation, Mass-wasting and Stability*. Geological Society, 1998. P. 230-234, 236, 243-244, 248-249.
- SYMMONS, C. R. Ireland and the Rockall Dispute: An Analysis of Recent Developments. *IBRU Boundary and Security Bulletin Spring 1998*, Articles Section, p. 78-93.
- SYMMONS, C. R. The Maritime Zones of Islands in International Law. *Maritime Zones of Islands*, vol. 1. Brill, 1979. P. 101-102, 134-135.
- Transpol' Air: *Jean-Baptiste Charcot, Premières campagnes nordiques 1920 – 1924* [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://transpolair.free.fr/explorateurs/charcot/camp_nord.htm
- United Nations Convention on the Continental Shelf, 1958.
- United Nations Convention on Fishing and Conservation of the Living Resources of the High Seas, 1958.
- United Nations Convention on the High Seas, 1958.
- United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982.
- United Nations Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone, 1958.
- Utanríkisráðuneytið: Viðræðum fram haldið um Hatton Rockall-málið [online]. [Cit. 24. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://www.utanrikisraduneyti.is/frettaefni/frettatilkygningar/nr/2472>
- Wikipedia: Brendan [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Brendan>
- Wikipedia: Cod Wars [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Cod_wars
- Wikipedia: Fionn mac Cumhaill [online]. [Cit. 25. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Fionn_mac_Cumhaill
- Wikipedia: Convention on the Continental Shelf [online]. [Cit. 23. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Convention_on_the_Continental_Shelf
- Wikipedia: HMS Endymion (1797) [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: [http://en.wikipedia.org/wiki/HMS_Endymion_\(1797\)](http://en.wikipedia.org/wiki/HMS_Endymion_(1797))
- Wikipedia: Martin Martin [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Martin_Martin
- Wikipedia: Rockall [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Rockall>
- Wikipedia: United Nations Convention on the Law of the Sea [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Convention_on_the_Law_of_the_Sea
- Wordpress: Rockall 1997 - No new oil [online]. [Cit. 19. 2. 2009]. Dostupné z URL: <http://petermo.wordpress.com/2007/10/08/rockall-1997-no-new-oil/>
- ZHIROV, N. *Atlantis: Atlantology: Basic Problems*. The Minerva Group, Inc., 2001. P. 301-302.

Přílohy

obr. 1 – první mapa Rockallu	34
obr. 2 – Rockall, východní pohled	35
obr. 3 – Rockall, severní pohled.....	35
obr. 4 – Rockall, západní pohled.....	36
obr. 5 – Rockall, jižní pohled	36
obr. 6 – orientační poloha Rockallu	37
obr. 7 – schéma <i>Rockall Plateau</i>	37
obr. 8 – graf srážek, teploty vody a vzduchu	38
obr. 9 – graf rychlosti větru	38
obr. 10 – povrchové proudy vody	39
obr. 11 – hlubinné proudy vody	39
obr. 12 – původ vod.....	39
obr. 13 – geologický vývoj <i>Rockall Plateau</i>	40
obr. 14 – geologický vývoj podloží.....	41
obr. 15–18 – fotografie dna <i>Rockall Bank</i>	42
obr. 19 – výskyt korálu na <i>Rockall Bank</i>	42
obr. 20 – mapa, 1771	43
obr. 21 – kresba Rockallu, 1811	44
obr. 22 – náčrt Rockallu, 1810.....	44
obr. 23 – kresba Rockallu, 1889.....	44
obr. 24 – parník <i>Norge</i>	45
obr. 25 – <i>Pourquoi-Pas?</i>	45
obr. 26 – plaketa navigačního světla, 1971	46
obr. 27 – návštěva <i>Royal Navy</i> , 1974	46
obr. 28 – protestní akce Greenpeace, 1997	47
obr. 29 – letecký pohled na obydlí Greenpeace	47
obr. 30 – obydlí Greenpeace zevnitř	47
obr. 31 – aktivisté Greenpeace	47
obr. 32 – vlajka státu Waveland	47
obr. 33 – aktivisté Greenpeace před akcí	48
obr. 34 – navigační světlo instalované Greenpeace roku 1998	48
obr. 35 – náčrt požadavků států na <i>Rockall Plateau</i>	50
obr. 36 – změna hranice výhradní hospodářské zóny Spojeného království	50
obr. 37 – historická mapa z atlasu G. Mercatora z roku 1618.....	51
obr. 38 – skládaná mapa Velké Británie (Schul – Atlas) z roku 1861	
text 1 – úryvek z knihy <i>Útržky z cest popisující objevení ostrova roku 1810</i>	47
text 2 – mořské právo (výtažek ze smluv OSN).....	49

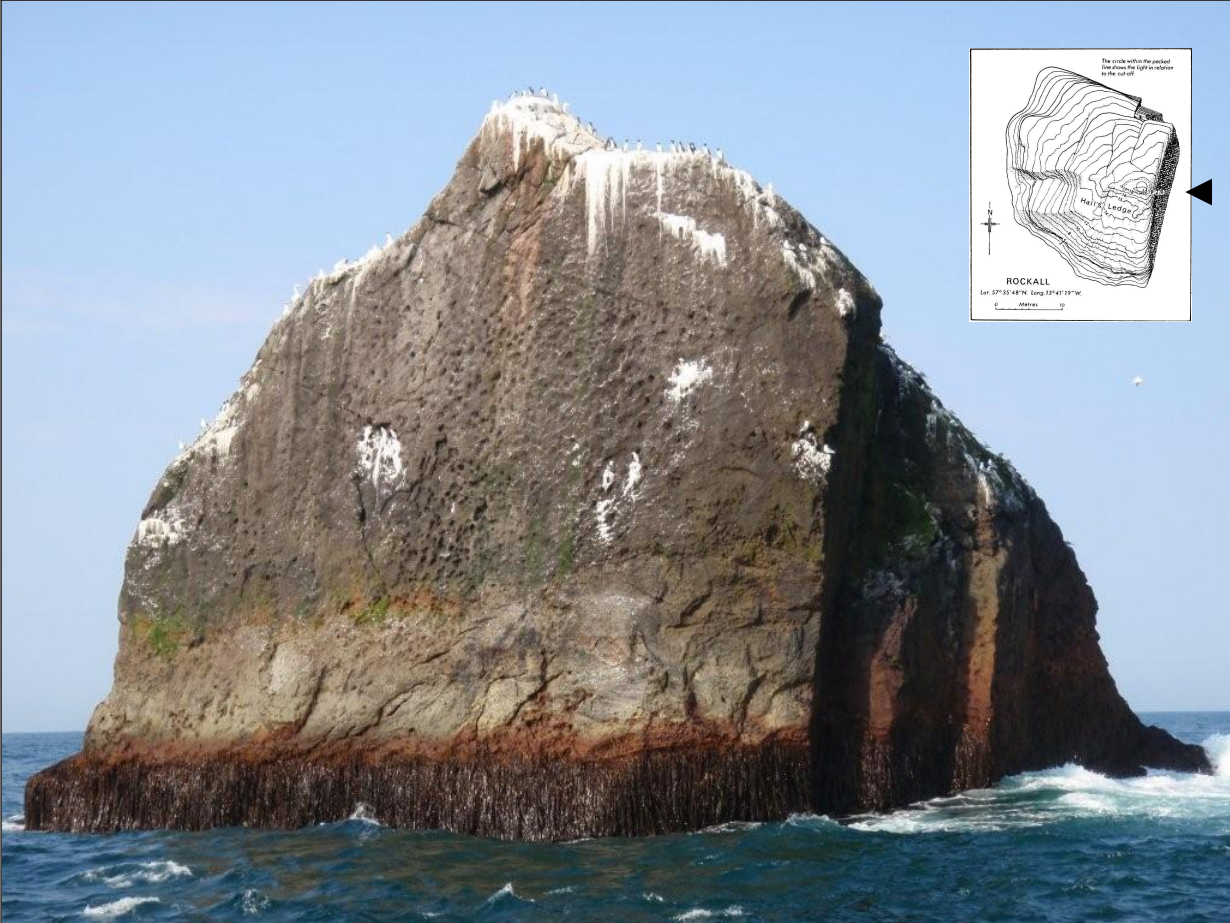

obr. 1 – první mapa Rockallu publikovaná ve 141. čísle Geografického žurnálu (*The Geographical Journal*), březen 1975, sestavená G. S. Hollandem a R. A. Gardinerem podle fotek britského letectva (*Royal Air Force*) z roku 1970 (podle autorů není zcela přesná, její orientace vzhledem k magnetickým anomáliím v okolí Rockallu také ne). Kolečko v přerušované čáře značí světlo ve vztahu k odstřelené části.

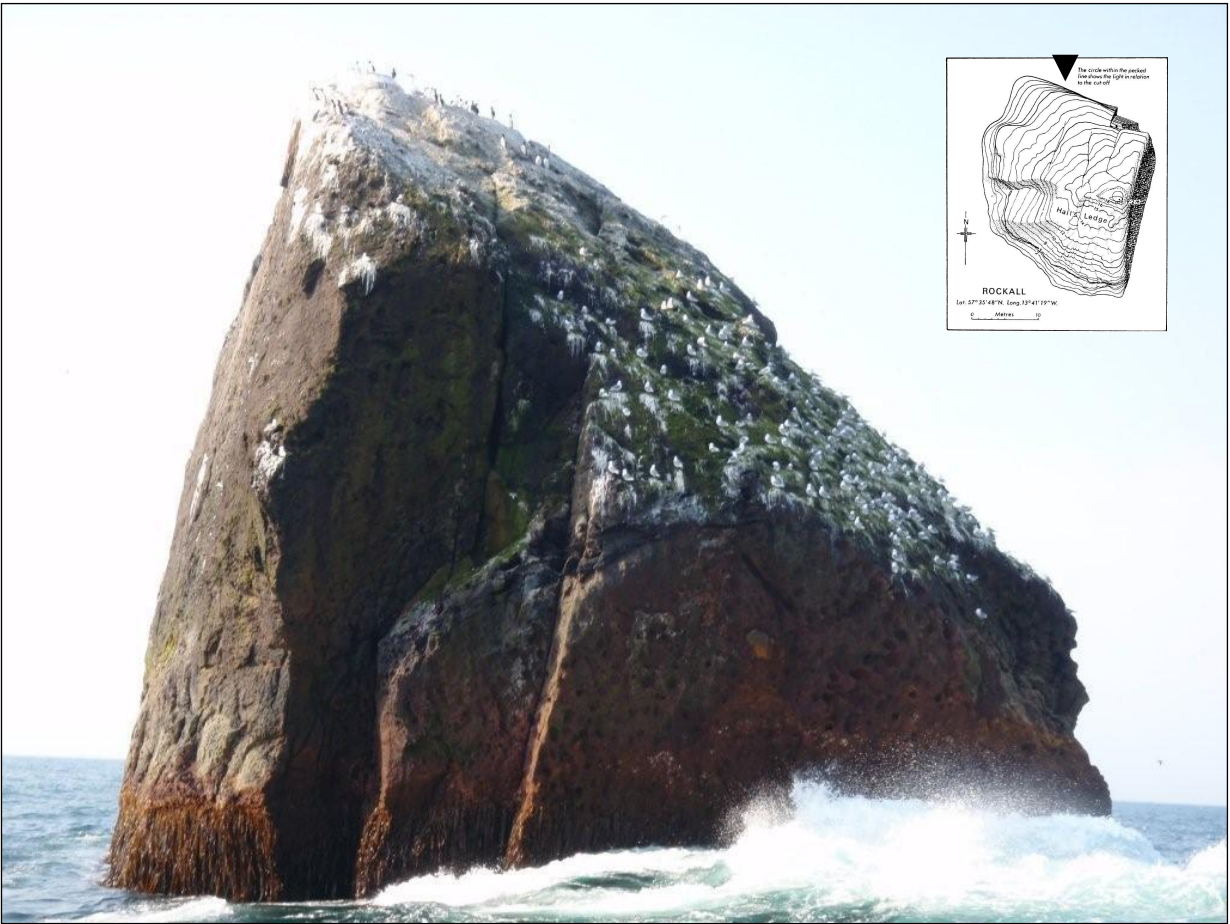
Na následujících dvou stránkách (obr. 2 - 5) jsou čtyři horizontální pohledy na Rockall, ze čtyř světových stran (podle orientační mapky) – z východu, severu, západu a jihu. Na obr. 4 je patrná Hallova římsa, na obr. 4-5 je vidět (nefunkční) navigační světlo na vrcholu. Na obr. 2-5 jsou zachyceny kolonie ptactva a vrstvy řas. Autorem fotografií je Andy Strangeway.

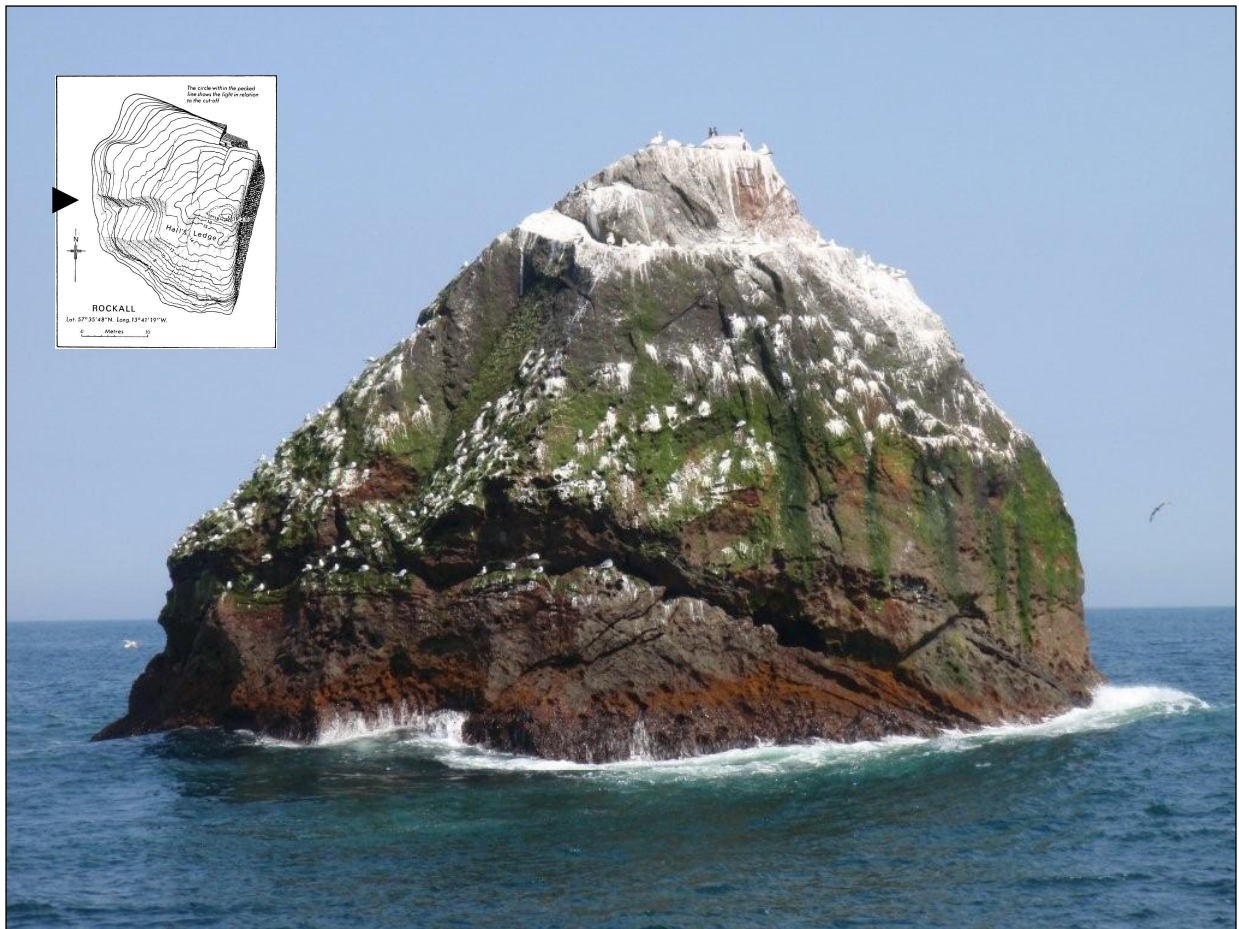
obr. 2

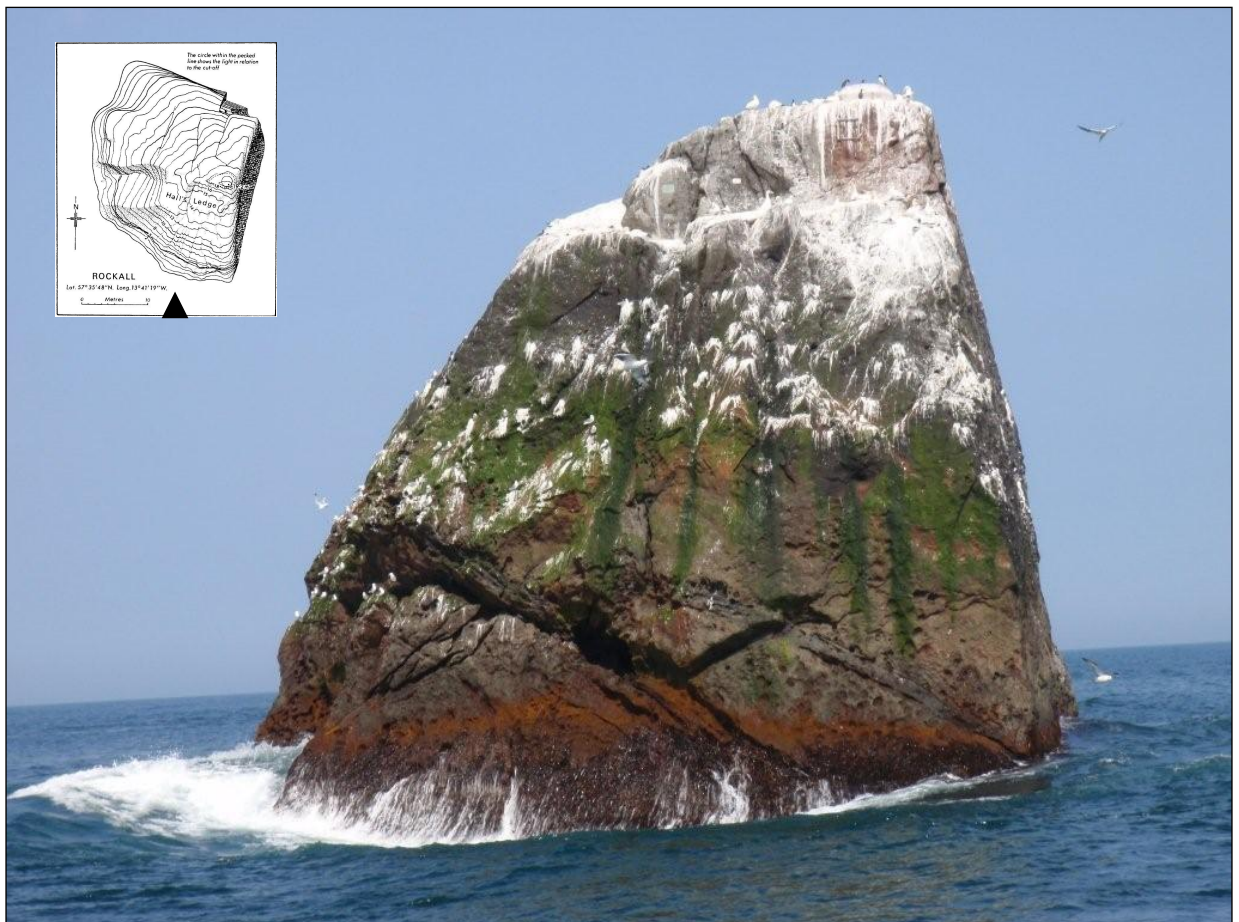
obr. 3

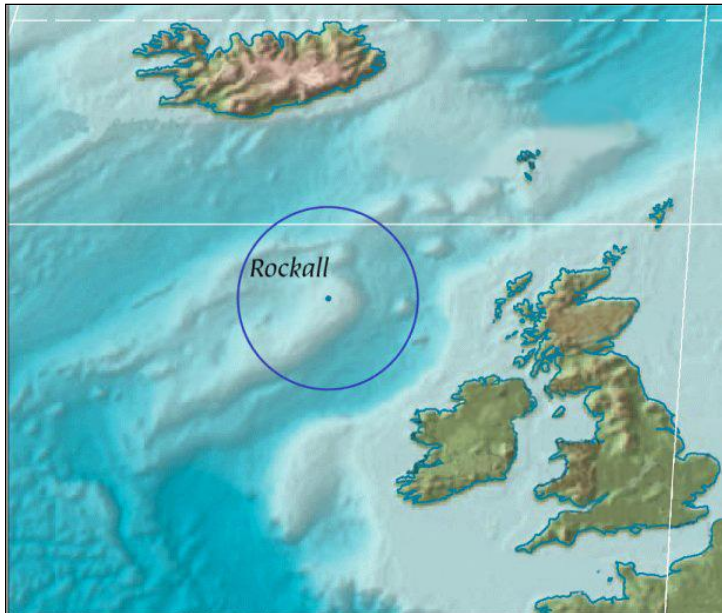
obr. 4

obr. 5

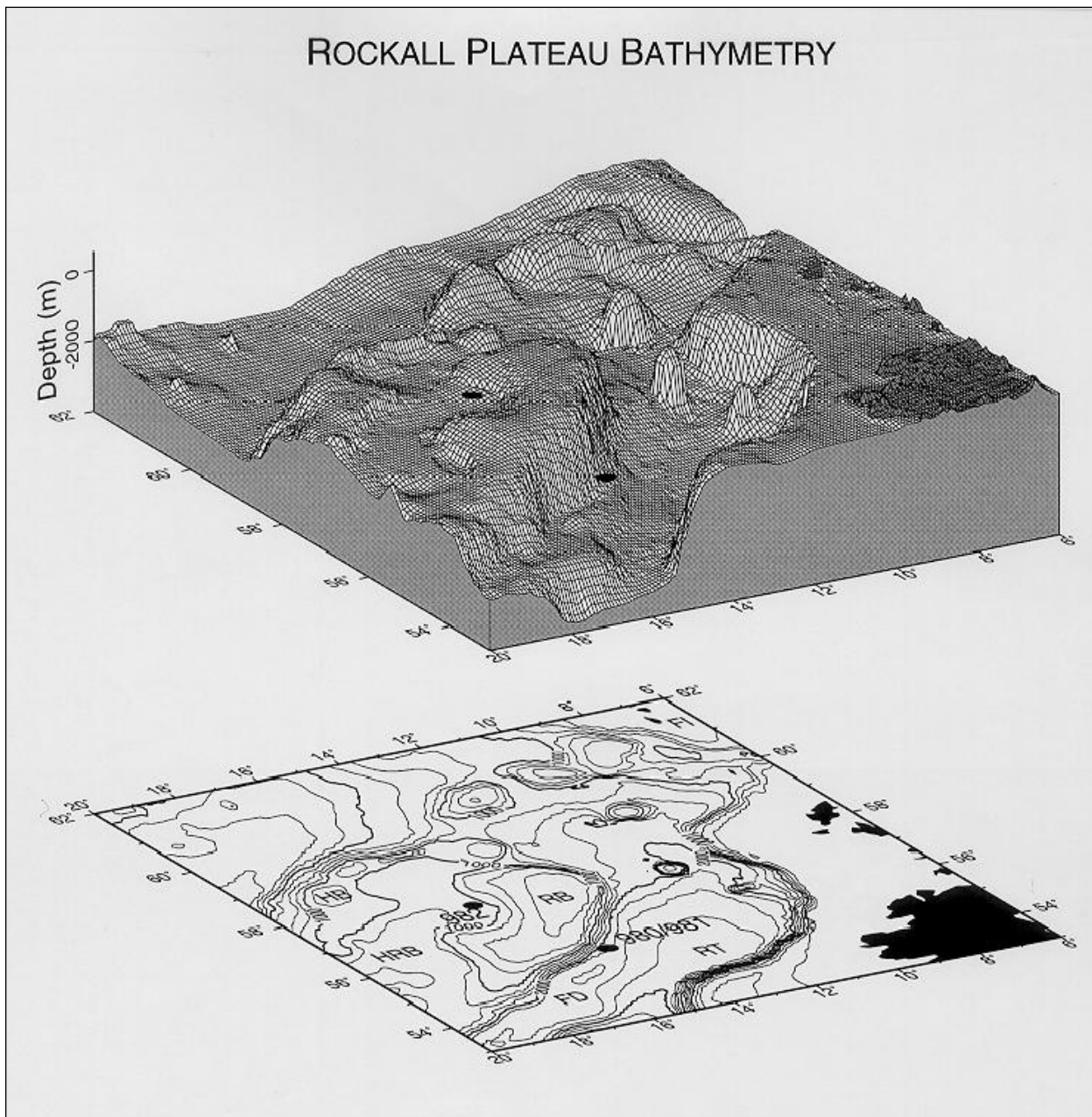
obr. 6

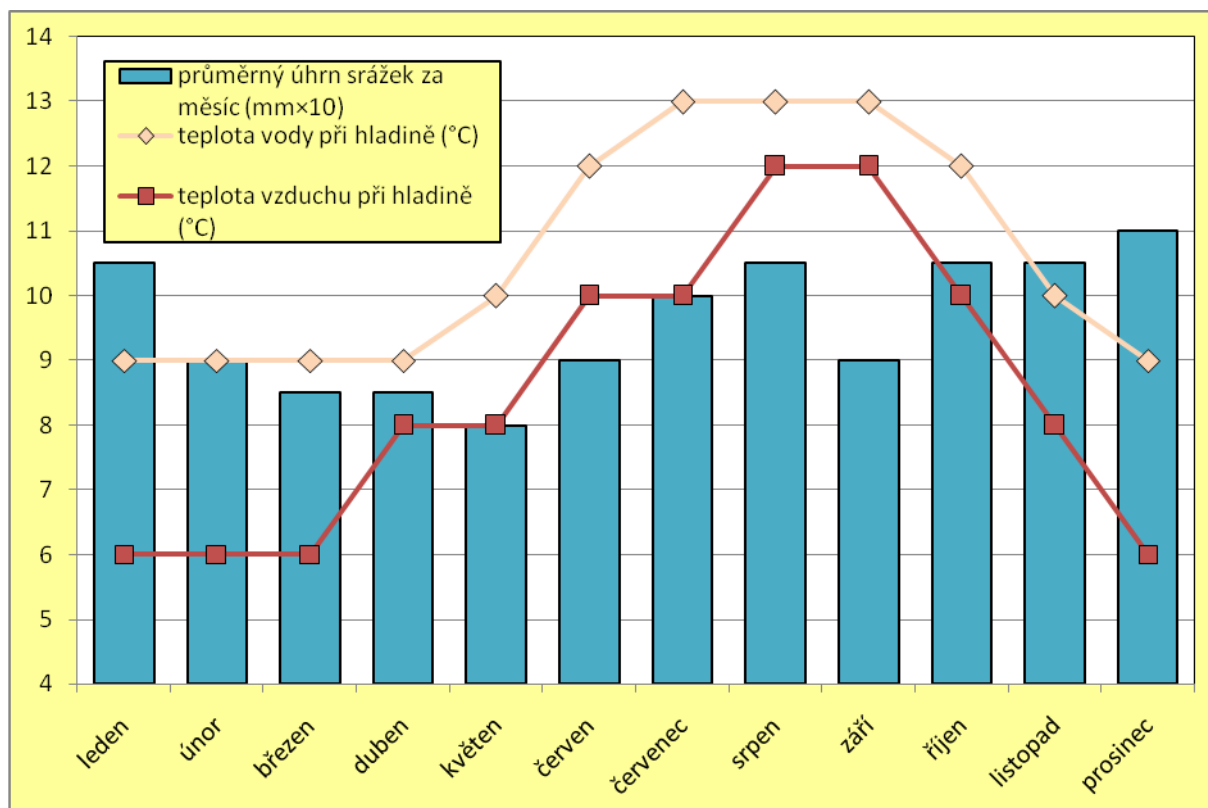
obr. 6 – orientační poloha Rockallu

obr. 7 – tvarované schéma *Rockall Plateau* a *Rockall Through* s mapou: v jihovýchodním rohu je kus Irska, severněji od něj pak některé ostrovy Vnějších Hebrid; v severovýchodním rohu dno stoupá k Faerským ostrovům; fyziografické útvary: RB = *Rockall Bank*, FD = *Feni Drift (Ridge)*, RT = *Rockall Trough*, FI = *Faeroe Islands*, HRB = *Hatton-Rockall Basin*, HB = *Hatton Bank* (podle Ocean Drilling Program)

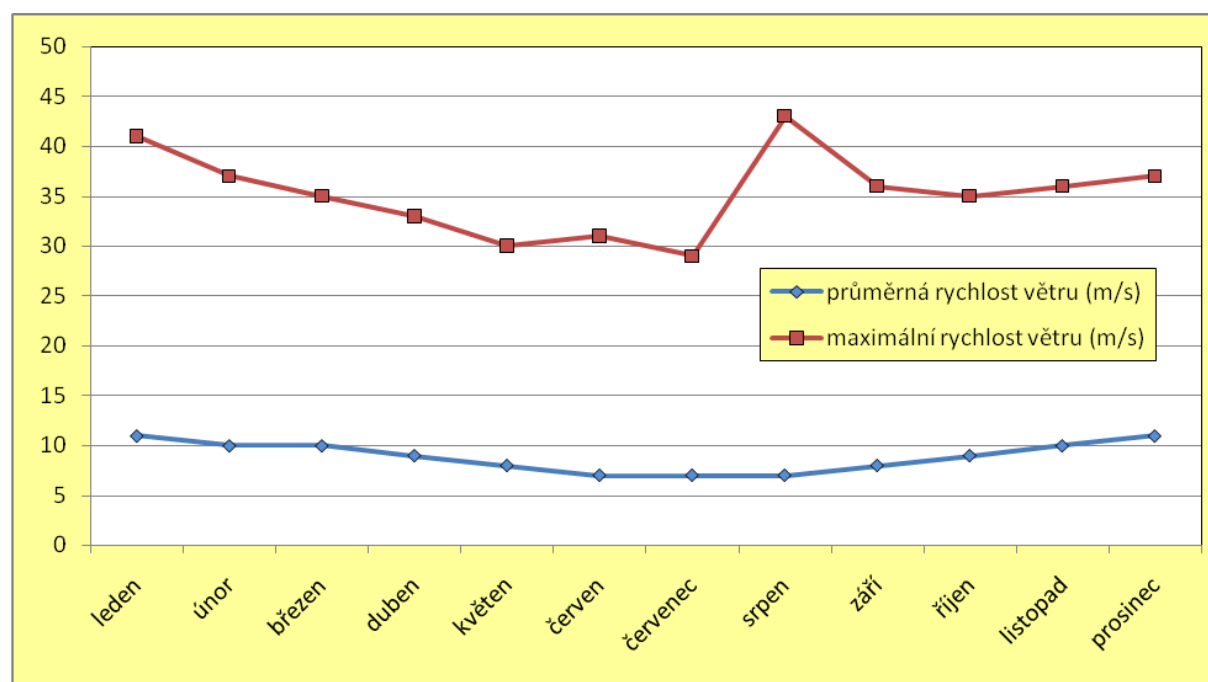
obr. 7

obr. 8

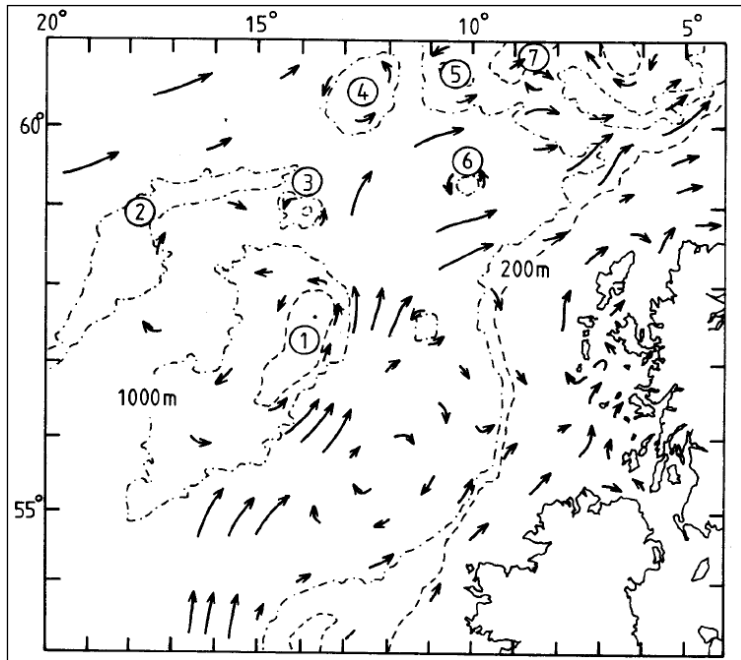

obr. 9

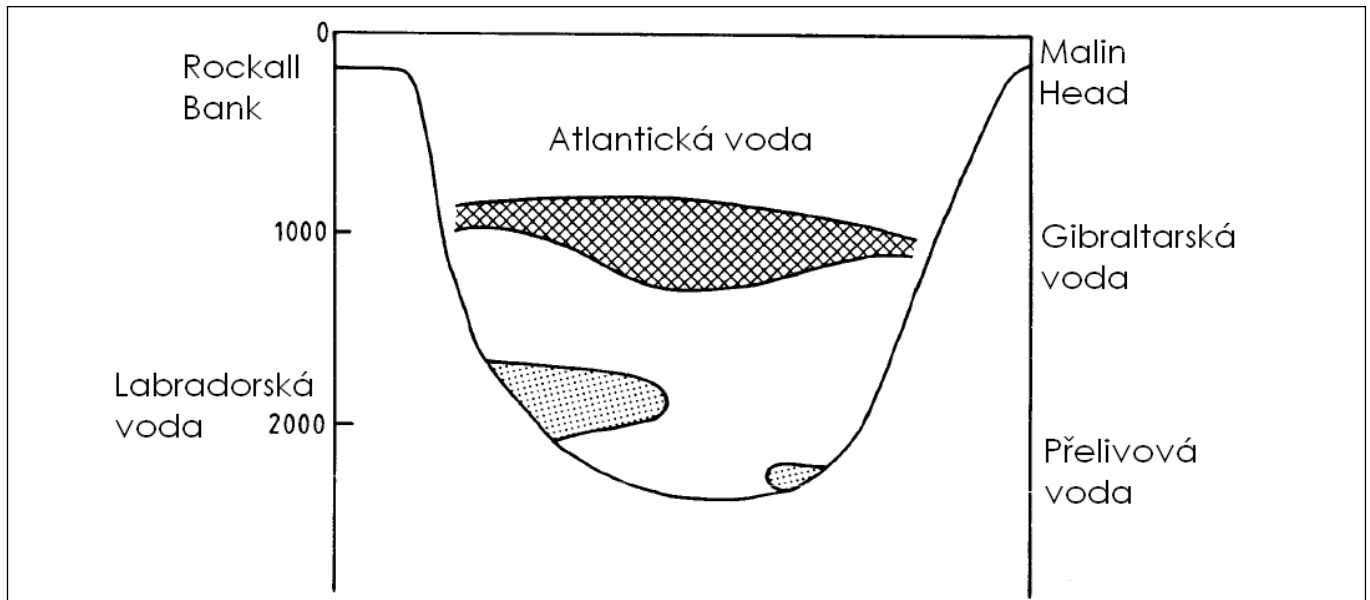
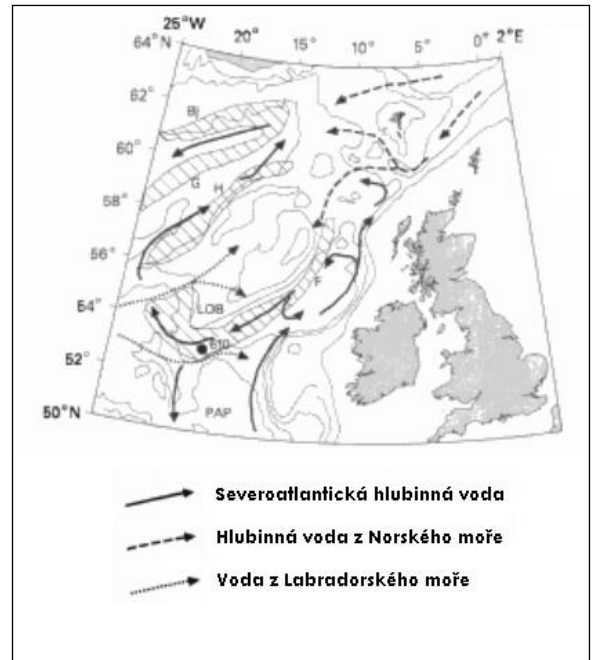

obr. 8, 9 – grafy znázorňující úhrn srážek (v hodnotách dělených deseti), teplotu vody při hladině a teplotu vzduchu při hladině; rychlost a maximální rychlost větru v oblasti Rockall Plateau (zaměření na Rockall samotný. (podle Atlas okeanov, 1977)

obr. 10

obr. 11

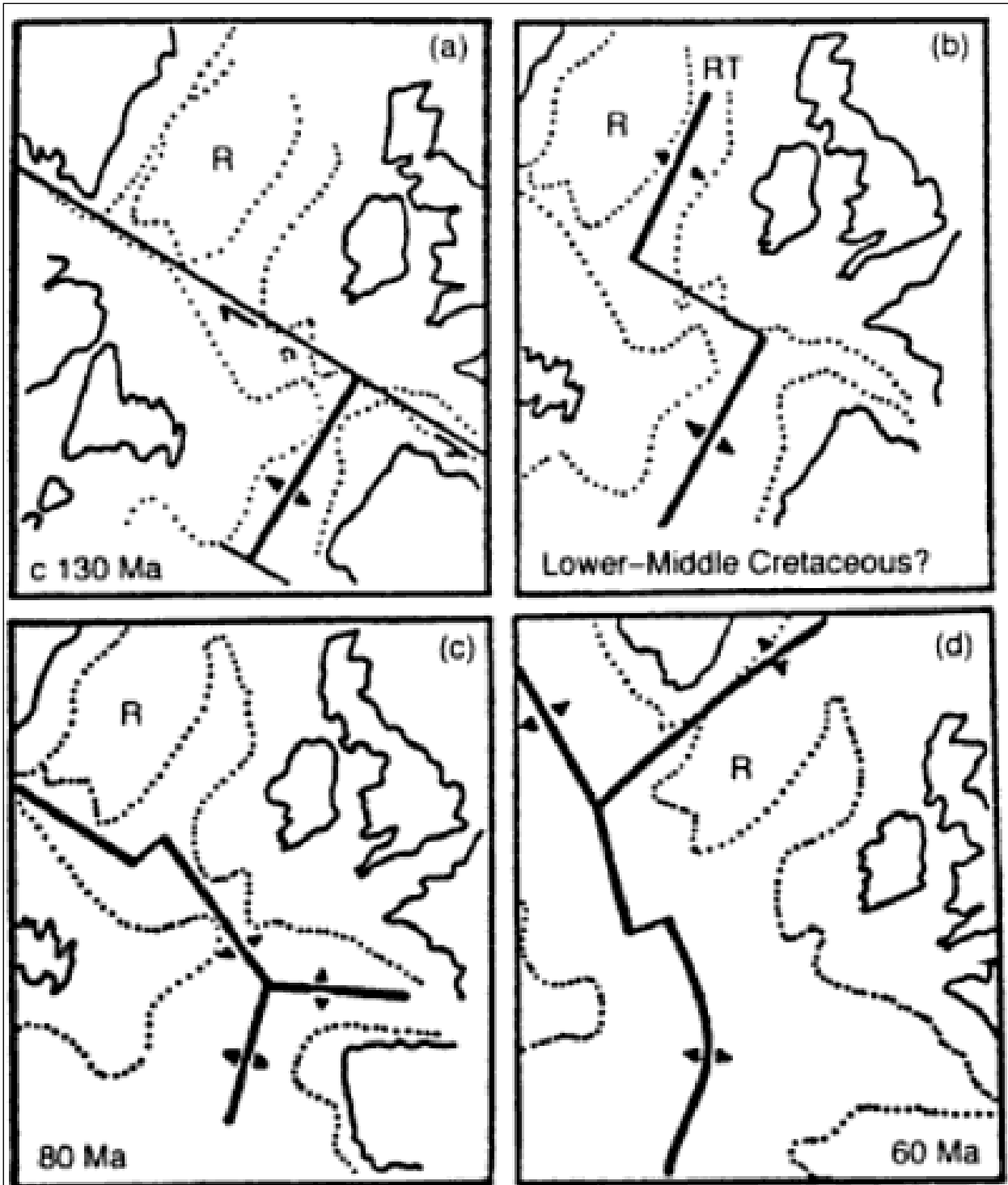
obr. 12

obr. 10 – povrchové proudy severozápadně poblíž Velké Británie (1 – Rockall Bank; 2 – Hatton Bank; 3 – George Bligh Bank; 4 – Lousy Bank; 5 – Bill Bailey's Bank; 6 – Rosemary Bank; 7 – Faeroe Bank; Blacker, 1982)

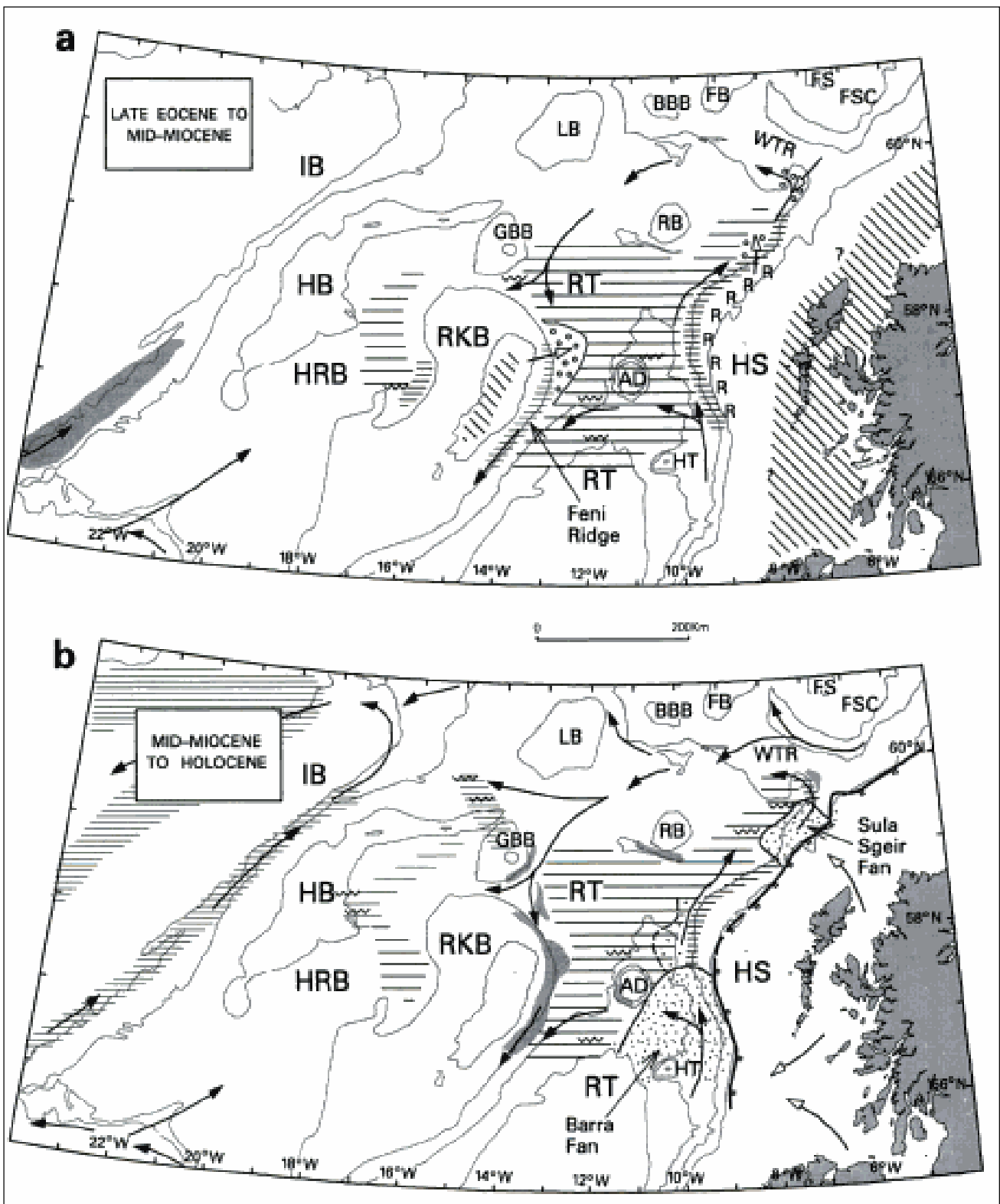
obr. 11 – hlubinné proudy *Rockall Through a Rockall Plateau* s naznačeným původem (LOB – Lorien Bank; PAP – Porcupine Abyssal Plain; Stoker, 1998)

obr. 12 – schéma původu vod v *Rockall Through* (řez západ-východ; Blacker, 1982)

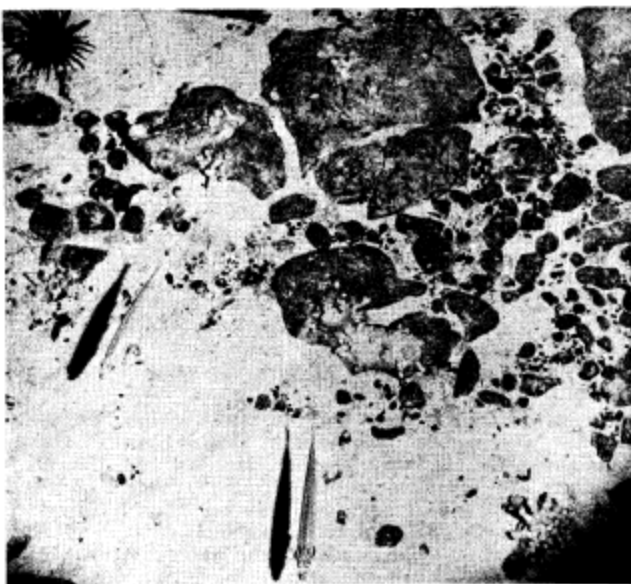
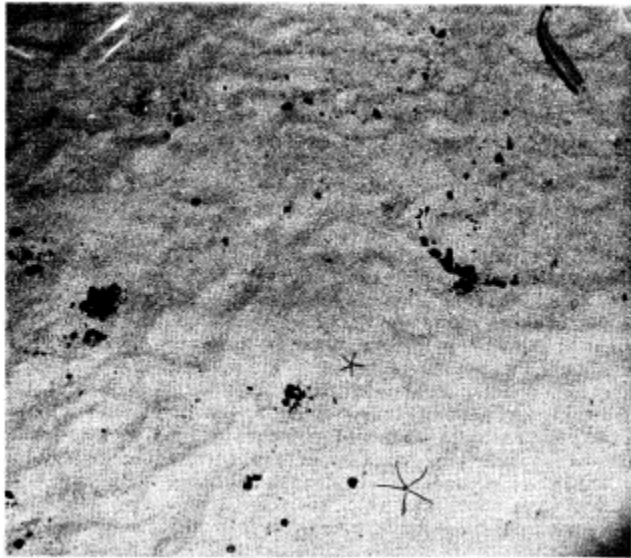
obr. 13

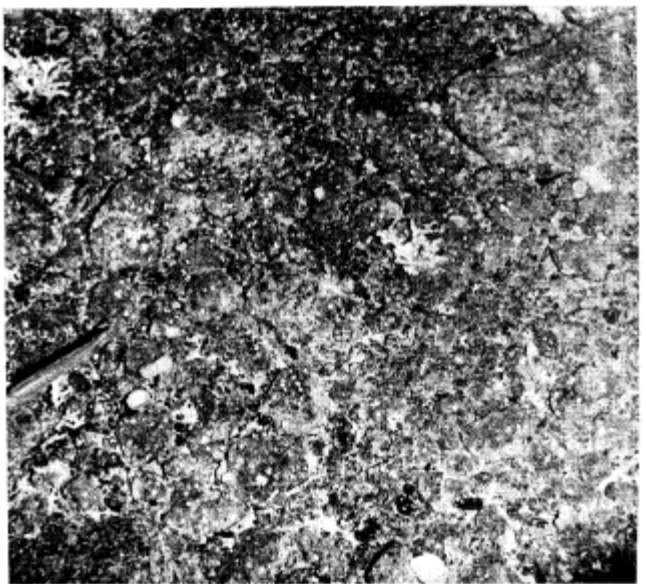
obr. 13 – hrubé nákresy rozpadu oceánského dna západně od Britských ostrovů od konce jury: (a) Na konci jury leží ve starohorách vzniklá oblast zemské kůry (*Rockall*, R, mikrokontinent) mezi Irskem a Grónskem. Oceánské dno se začíná rozestupovat mezi Pyrenejským poloostrovem a Labradorským mořem. (b) Od spodní do střední křídý rozpinání mořského dna oddělilo *Rockall* od Britského šelfu, ale posléze přestalo a zanechalo *Rockall Through* (RT). (c) Trojitý uzel zlomů se objevil v Biskajském zálivu v období kolem 80 Ma, Španělsko se začíná otáčet. (d) V Paleocénu (60-65 Ma) vzniká nový zlom, který odděluje *Rockall* od Grónska (podle Moores, 1997)

obr. 14 – hrubé nákresy usazenin zobrazující vývoj od středních do svrchních třetihor 1 –
 prodloužený násypový usazeninový nános; 2 – těsněný usazeninový nános; 3 – usazeninové
 vlny; 4 – proudění u dna (a dřívější, b dnešní); 5 – návěje o přelomu eocén/oligocén; 6 – ložiska
 spodního oligocénu; 7 – návěje z přelomu miocén/holocén; 8 – vložené nánosy; 9 – oblasti
 původu sedimentů; 10 – oblasti někdejší souše; 11 – oblasti erodované spodními proudy; 12 –
 nejzazší hranice ledového pokrytí v pleistocénu; zkratky: HS – Hebridský šelf; RT – Rockall
 Through; IB – Islandská kotlina; HB – Hatton Bank; HRB – Hatton-Rockall Basin; RKB – Rockall
 Bank; GBB – George Bligh Bank; LB – Lousy Bank; AD – podmořská hora Anton-Dohrn; BBB –
 Bill Bailey's Bank; FB – Faeroe Bank, FS – Faeroe Shelf; WTR – Wyville-Thomson Ridge; RB –
 Rosemary Bank; a - eocén/oligocén, b – miocén/holocén (Stroker, 1998)

obr. 17

obr. 18

Fotografie mořského dna na *Rockall Bank* v hloubce mezi 135 a 165 m. Plocha fotografie je asi 1 m čtvereční. Všechny ryby jsou druh *Argentina Sphyaena*. (Blacker, 1982)

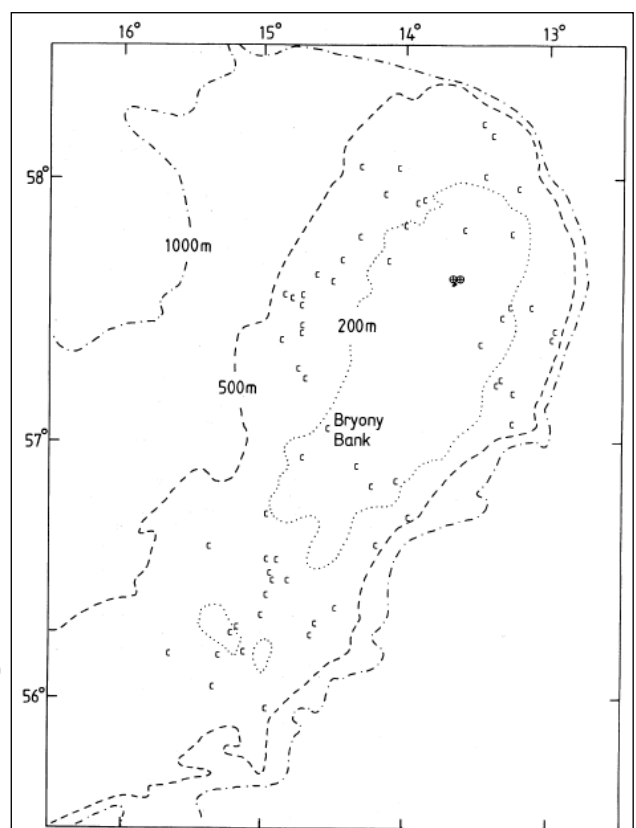
obr. 15 – jemný korálový písek s malými oblázky, jsou vidět dvě křehké hvězdice (*ophiuroid*)

obr. 16 – jemný korálový písek s malými oblázky

obr. 17 – písek a kameny, kameny podporují faunu hub a některých zvířat

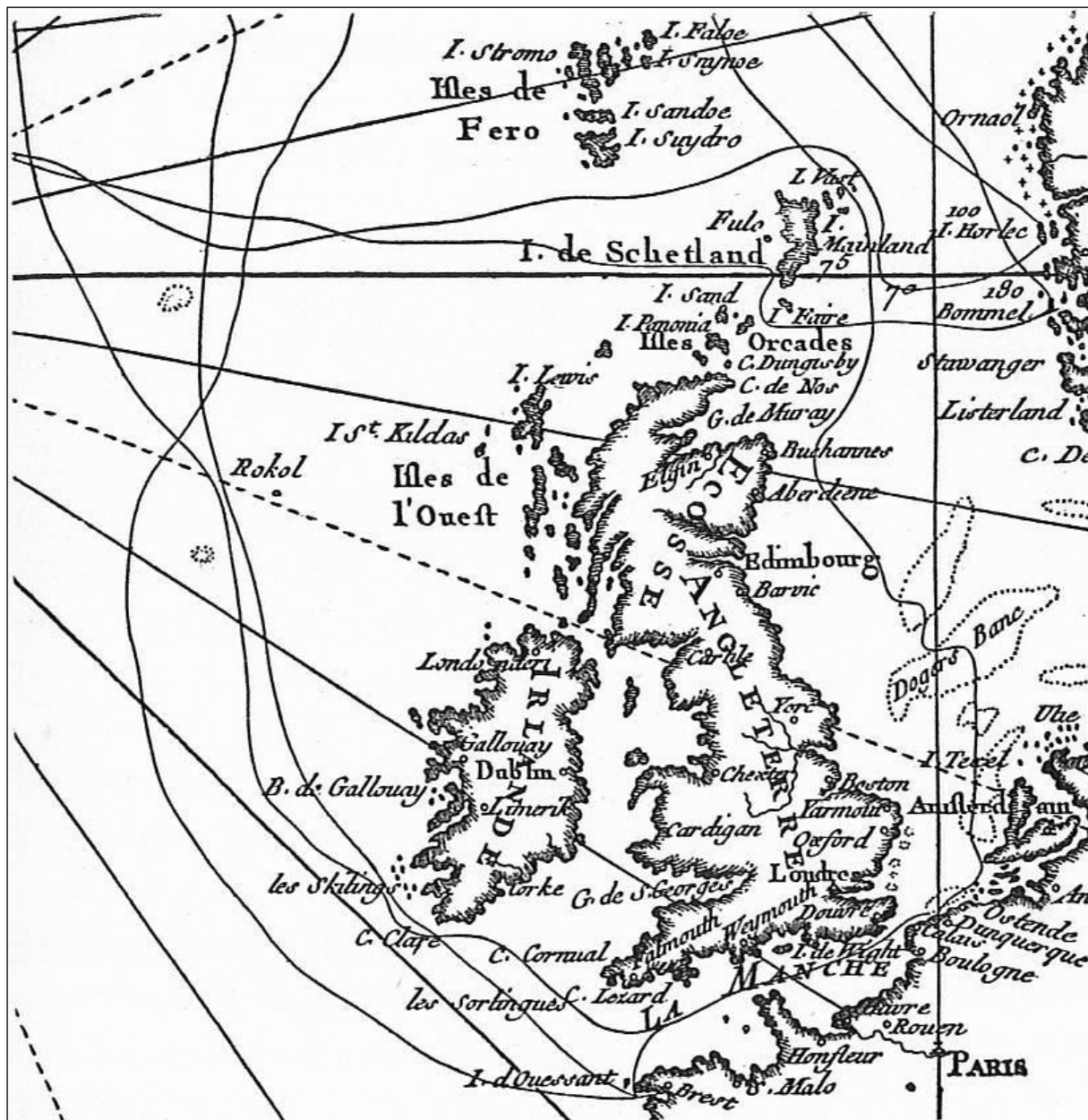
obr. 18 – skála a kameny, malé kolonie korálů a hub rostou na skalách

obr. 19 – výskyt korálu (c) *Lophelia pertusa* (Blacker, 1982)

obr. 19

obr. 20 – mapa Británie z roku 1771 od francouzského mořeplavce Kerguelena (mj. objevil Kergueleny)

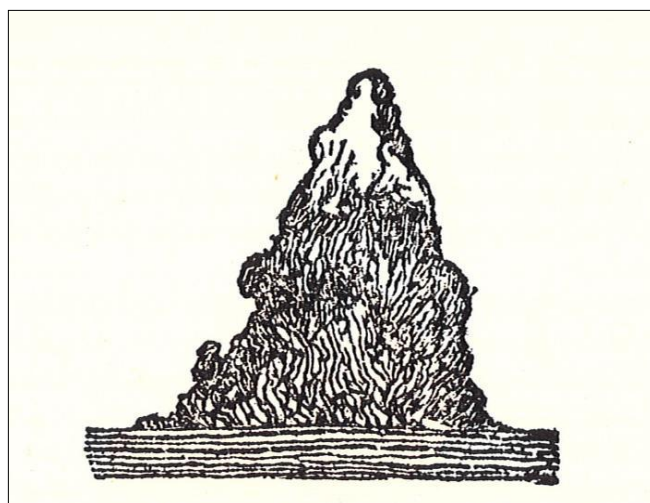
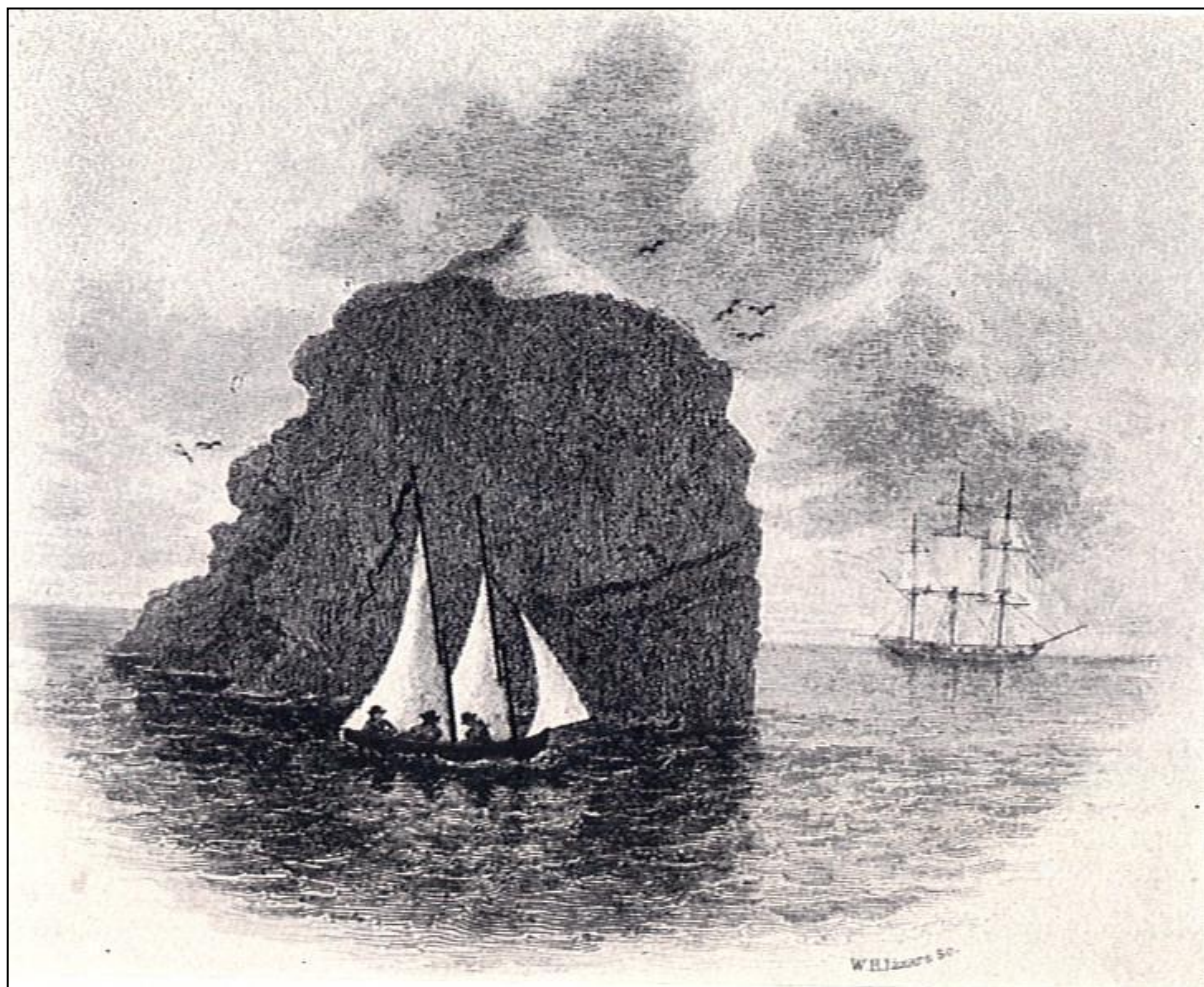
text 1 – úryvek z knihy *Útržky z cest (Fragments of Voyages and Travels)* napsanou kapitánem Basilem Hallem a vydanou roku 1831; výňatek z kapitoly VI. – Rockall, ve které dále mj. pojednává o první expedici na ostrov. (Během té padla hustá mlha, takže ze člunů u Rockallu nebylo vidět na loď (*Endymion*), která křižovala kolem. Když se člunům podařilo loď těsně k soumraku dosáhnout a ptali se, proč nestříleli, aby je mohli najít po zvuku, kapitán jim odpověděl: „Nestříleli? Proč, posledních pět nebo šest hodin jsme nedělali nic jiného, než páliili do vzduchu každých deset minut!“):

Jednoho pěkného podzimního rána, asi týden poté, co jsme vyrazili křižovat z Lough Swilly na sever od Irska, byla na závětrné straně ohlášena loď.

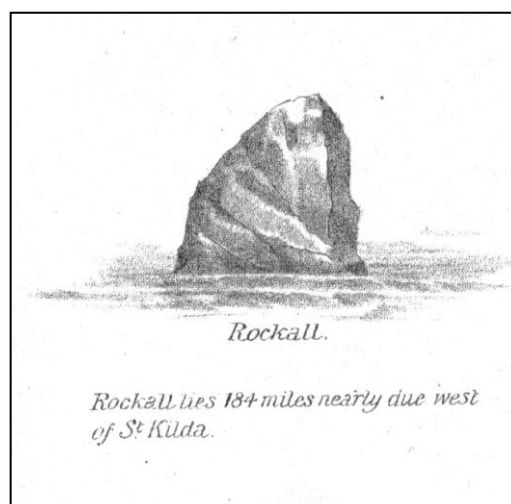
Všichni jsme se okamžitě zvedli, ale nemohli jsme se shodnout, ani o jakou loď se jedná, ani kterým směrem pluje. Nakonec jsme se však přeci dohodli: že to bude nejspíš briga s bílými horními a tmavými spodními plachtami – pravda, divné, ale byla to ta nejlepší teorie, kterou jsme byli s to vymyslet – a že se jí vydáme v patách. Z počátku nám bylo divné, že se jí vydáme v patách. Z počátku nám bylo divné, že se nepokouší o únik, posléze jsme ale zjistili, že jsme se ve skutečnosti jali pronásledovat kus skály – žulový blok jen tak na volném moři; dál od pevniny než, jak se domnívám, jakýkoliv jiný ostrov, ostrůvek nebo skalisko podobně titěrných rozměrů. 41

Tato pouhopouhá skvrnka na vodní hladině – proto se jeví na ní plouti – je pouze 70 stop vysoká a nemá víc jak 100 yardů v obvodu. Ta nejtěsnější špička tužky by jí musela zaznačit na mapě, aby nebyl tento ostrov nijak zveličen. Leží ne méně než 184 mil od Svaté Kildy, nejdálčenějšího z ostrovů Vnějších Hebrid, 290 mil od skotského pobřeží a 260 mil od Irska. Jeho jméno je Rockall a je dobře znám těm obchodníkům z Baltu, kteří plují kolem na sever. Ostrov je složen z tmavé žuly, avšak seshora je pokryt povlakem bílým jako sníh, neboť je po věky útočištěm nesčetných mořských ptáků, a bývá proto zaměřován s lodí pod plnými plachtami. Během jediné plavby jsme si jej několikrát spletli, ačkoli jsme již znali jeho pozici.

obr. 21

obr. 22

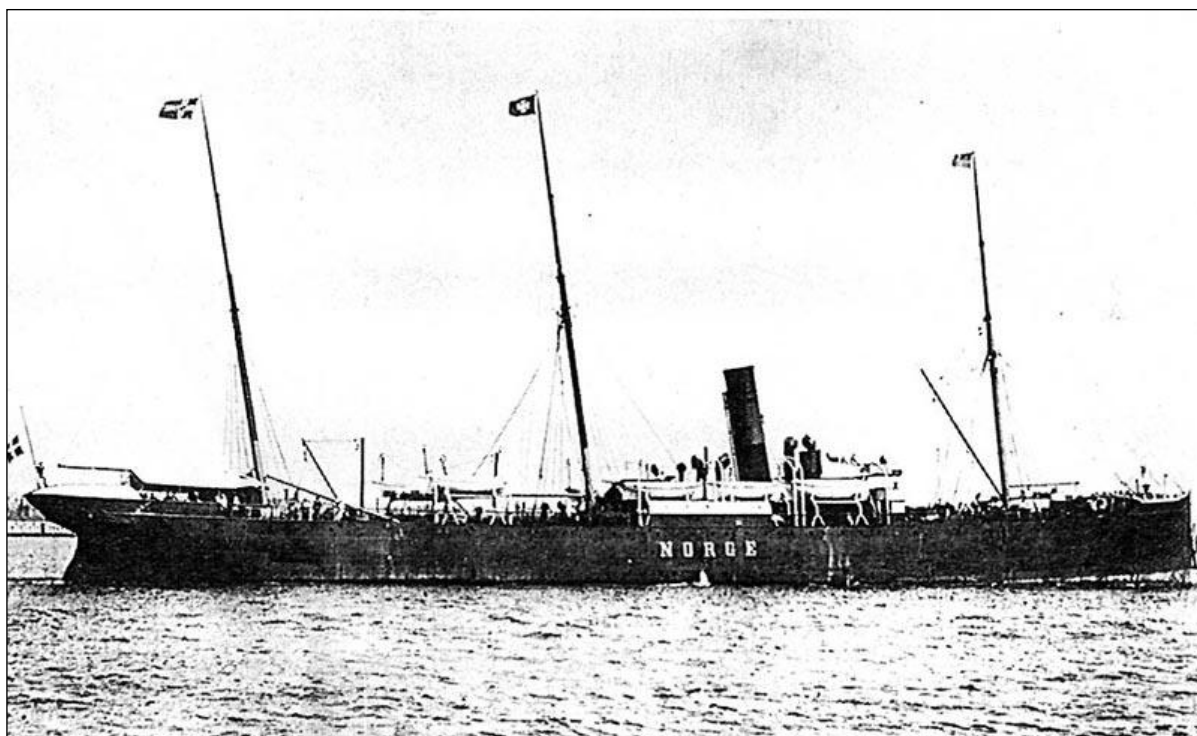

obr. 23

obr. 21 – kresba zachycující první přistání na Rockallu roku 1811

obr. 22 – kresba vedoucího lodi *Endymion* T. Harveyho zachycující Rockall při jeho objevu roku 1810

obr. 23 – kresba Rockallu na straně 81 v knize *A Vertebrate Fauna of the Outer Hebrides* (J. A. Harvey-Brown & T. E. Buckley, 1889; Zvířena obratlovců Vnějších Hebrid)

obr. 24

obr. 25

obr. 24 – dánský parník *Norge*, který roku 1904 narazil do útesu *Helen's Reef* poblíž Rockallu; potopil se – ztráty na 635 životů

obr. 25 – dvojitá pohlednice z expedice na Rockall francouzské lodi *Pourquoi-Pas?*, která byla vedena pod záštitou Ministerstva pro námořnictví (fr.) roku 1921

(následující strana):

obr. 26 – plaketa připevněná ke skále roku 1971 při příležitosti připevnění navigačního světla:

Stanoviště Spojeného království
Světelný maják
Červen 1971

*Site of United Kingdom
Light Beacon
June 1971*

obr. 27 – strážní budka s vlajkou britského námořnictva (*Royal Navy*) a se dvěma plně vstrojenými námořníky; nad nimi světelný maják

obr. 26

obr. 27

obr. 28

obr. 29

obr. 30

copyright David Sims - <http://www.davidsims.ukg.biz/>

obr. 32

obr. 31

obr. 33

(předchozí strana):

obr. 28 – pohled na skalisko v době pobytu čtyř aktivistů Greenpeace – nápis *Žádnou další ropu, Spojené národy! (United Nations No new oil)*; nad nápisem jejich příbytek (bezpečnostní buňka); nad ní vlajka při této příležitosti vyhlášeného státu Vlnozemě (oficiální český název; *Waveland*); na vrcholku skály navigační světlo s připevněnými solárními panely

obr. 29 – pohled seshora

obr. 30 – dva aktivisté uvnitř bezpečnostní buňky (přes kterou se v době bouří přelévala voda Atlantiku)

obr. 31 – bezpečnostní buňka a její ukotvení ke skále (dvanácti desetitunovými řemeny), se třemi z aktivistů

obr. 32 – vlajka Vlnozemě vztyčená na Rockallu, pod ní tři z aktivistů za časů dobrého počasí

obr. 34

obr. 33 – čtyři aktivisté Greenpeace (zleva: Al Baker, David Sims, Peter (?) a Meike Huelsman) před vyplutím

obr. 34 – solárně poháněné výstražné navigační světlo připevněné organizací Greenpeace na skálu před odjezdem, připevněné v noci z 26. na 27. července roku 1997; nápis zní:

Světelný maják Rockall

Nech slunce a vítr
dělat, co dělají sami
A ropu nech na dně
pod vlnami

Greenpeace
Červenec 1998

Rockall Solar Beacon

*Let the sun and wind
do their work
Leave the oil beneath
the waves*

*Greenpeace
July 1998*

text 2: **Mořské právo** (výtažek ze smluv OSN, definice a vysvětlení pojmů):

(2.1.): podle Úmluvy Organizace spojených národů o pevninském šelfu – (*United Nations Convention on the Continental Shelf*), sepsané v roce 1958:

Pevninský šelf (*Continental Shelf*)

- mořské dno (a půda pod ním) podmořských oblastí přiléhajících k pobřeží státu (ale až za hranicí výsoštných vod) do hloubky 200 m nebo (pod tímto limitem) do hloubky, která dovoluje využívání jeho zdrojů
- každý pobřežní stát zde má svrchované právo na výzkum, využití neživých složek přírodních zdrojů (a nepohyblivých živých organismů) na oceánském dně a v jeho podloží (půdě pod ním)

(2.2.): podle Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu – (*United Nations Convention on the Law of the Sea*), sepsané v roce 1982:

Výsoštné vody (*Territorial sea*)

- kromě samotné půdy a vnitřních vod (popřípadě vod mezi jednotlivými ostrovy ostrovního státu) má každý pobřežní stát právo na dalších 12 nm výsoštných vod kolem pobřeží státu, které si (do této hranice) určí sám

Přilehlá zóna (*Contiguous zone*)

- dalších 12 nm od vnější hranice výsoštných vod státu

Výhradní hospodářská zóna (*Exclusive Economic Zone*)

- vodní plocha za hranicí výsoštných vod nepřesahující však vzdálenost 200 nm od pobřeží státu (odkud je měřena šířka výsoštných vod)
- každý pobřežní stát zde má svrchované právo na výzkum, využití, zachování a řízení žijících i neživých složek přírodních zdrojů na oceánském dně, v jeho půdě (pod ním), a ve vodách nad ním
- každý stát má povinnost při aplikaci svých práv a povinností nad tímto územím brát ohledy na práva a povinnosti ostatních států

Pevninský šelf (*Continental Shelf*)

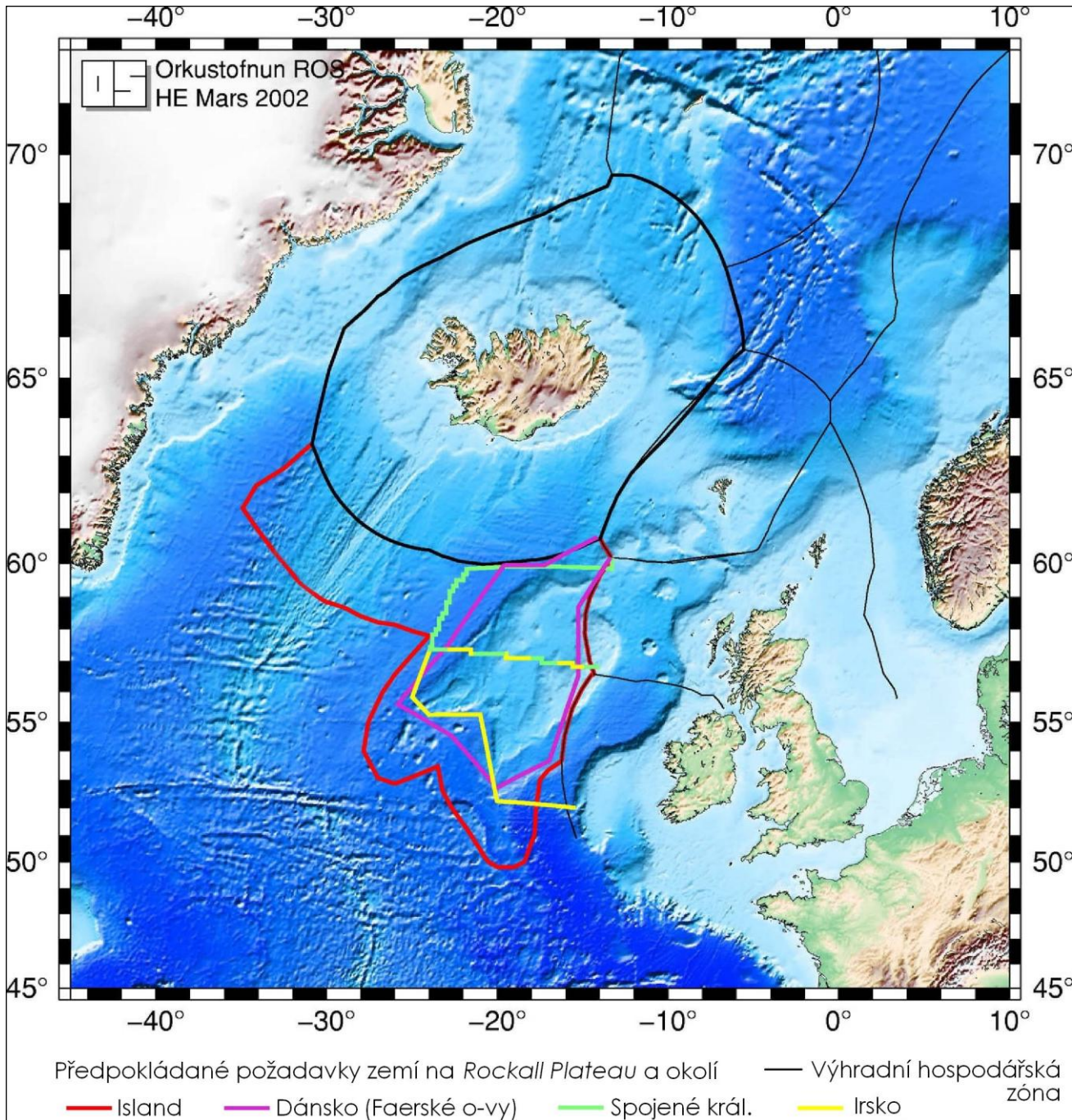
- podmořské oceánské dno a jeho podloží na území pod hladinou moře až do konce pevninského šelfu nebo do vzdálenosti 200 nm od břehu, pokud šelf této vzdálenosti nedosahuje; včetně jeho svahu; nezahrnuje však dno hlubokého oceánu
- hranice pevninského šelfu nesmí překročit 350 nm od břehu, nebo 100 nm od hloubkové vrstevnice 2500 m
- každý pobřežní stát zde má svrchované právo na výzkum a využití neživých složek přírodních zdrojů (a nepohyblivých živých organismů) na oceánském dně a v jeho půdě (pod ním)
- práva pobřežního státu na pevninský šelf nijak neovlivňují vody nad ním (jsou to tedy dvě na sobě navzájem právně zcela nezávislé složky)
- pobřežní stát má výsoštné právo na pověření a řízení vrtání pevninského šelfu za jakýmkoli účelem

Volné moře (*High Sea*)

- vodní plochy, které nezahrnuje žádná z výše uvedených (tedy vnitřní vody a vody mezi ostrovy ostrovních států, výsoštné vody a vody výhradní hospodářské zóny)
- jakýkoliv stát má právo na výzkum, rybaření, přelet, navigaci, na vytvoření umělého ostrova a položení kabelu (to vše za míruplným účelem)
- žádný stát nemá právo na zahrnutí těchto vod do svého suverénního území

Ostrov (*Island*)

- přírodně utvořená oblast země obklopená vodou, která je i za přílivu nad její hladinou
- kromě případu uvedeného v následujícím bodě jsou kolem každého ostrova určeny výsoštné vody, přilehlé zóny, výhradní hospodářská zóna i pevninský šelf
- skály, které člověk nemůže obývat, nebo nemohou vydržovat vlastní ekonomický život, nemají právo ani na výhradní hospodářskou zónu ani na vymezení pevninského šelfu

obr. 36

obr. 35 - hrubý náčrt požadavků Dánska, Irsko, Islandu a Spojeného království na plošinu Rockall Plateau. V roce 1988 podepsalo Irsko a Spojené království dohodu *Continental Shelf Agreement*, která vymezuje hranice šelfů těchto dvou států – zelenožlutá čára; tzv. „schodovitá“ ('staircase'). (podle islandského serveru Utanríkisráðuneytið)

obr. 36 – změna hranic výhradní hospodářské zóny vymáhané Spojeným královstvím vzhledem k ratifikaci Úmluvy OSN o mořském právu roku 1997; plná čára značí hranici před ratifikací, přerušovaná čára značí změnu hranice vzhledem k ratifikaci (Symmons, 1998)

